

Mediatehtäviä varhaiskasvatukseen

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Lapset ensin.

Julkaisija

Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Toinen linja 17
00530 Helsinki

Käsikirjoitus

Rauna Rahja, mediakasvatuksen suunnittelija, MLL

Muut kirjoittajat

Johanna Sommers-Piiroinen, mediakasvatuksen asiantuntija ja kouluttaja, LTO, KM
Satu Valkonen, tutkijatohtori, Helsingin yliopisto
Tomi Dufva, tutkija, Aalto-yliopisto, perustajajäsen, Käsiyökoulu Robotti
Marjo Kovanen, tuottaja, Koulukino
Heli Metsätähti-Koistinen, tuottaja, Koulukino
Pia Göös, kirjastoneuvoja, Espoon kaupunginkirjasto

Harjoituksia kehittänyt työryhmä

Maikki Laine, LTO ja Noora Heimala, LTO, Päiväkoti Miilu
Anna Kivivuori, LTO, Päiväkoti Tammisalo
Raija Frantsi, LTO, Päiväkoti Norppa
Mia Sui, LTO, Päiväkoti Pakila
Lotta Kivekäs, LH ja Kati Puhakka, LH, Päiväkoti Kytöniitty sekä
Anne Ahokas, päiväkodin johtaja, Päiväkoti Kytöniitty-Pakila
Rauna Rahja
Johanna Sommers-Piiroinen

Ulkoasu

Hahmo

Taitto

Tarja Petrell

Valokuvat

Jarkko Mikkonen, Colourbox

Paino

Hämeen Kirjapaino Oy, 2018

Oppaan julkaisemista ovat tukeneet opetus- ja kulttuuriministeriö ja Euroopan Unionin Verkkojen Eurooppa -väline. Julkaisusta vastaa yksinomaan sen laatija.

Euroopan unionin osittain rahoittama
Verkkojen Eurooppa -väline

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on avoin kansalaisjärjestö, joka edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia. MLL:n tavoitteena on lapsiystävällinen Suomi.

MLL tuntee perheiden arjen ja tarjoaa eri elämäntilanteissa vertaistukea, monipuolista vapaaehtoistoimintaa sekä osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Suomen suurimpaan lastensuojelujärjestöön kuuluu 87 000 jäsentä, 549 paikallisyhdistystä, 10 piirijärjestöä ja keskusjärjestö.

Vuosittain

- Lasten ja nuorten puhelin vastaa yli 26 000 yhteydenottoon.
- Vanhempainpuhelin vastaa lähes 1 400 yhteydenottoon.
- Yläkouluissa toimii noin 11 000 MLL:n tukioppilasta. Internetissä nuoria tukevat verkkotukioppilaat, verkk@rit.
- Lähes 1 000 MLL:n kouluttamaa lastenhoitajaa työskentelee noin 4 500 perheessä.
- Lähes 900 MLL:n kouluttamaa tukihenkilöä tekee työtä perheiden ja nuorten parissa.
- MLL ylläpitää yli 500 perhekahvilaa, joissa käydään yli 300 000 kertaa.
- MLL:ssa toimii 160 vertaisryhmää, joissa on yli 20 000 käyntiä.
- MLL:n 1 500 kerhossa käydään yli 400 000 kertaa.
- MLL järjestää koulujen alkaessa Hyvä alku koulutielle- ja Hyvä alku yläkouluun -kampanjat, joilla tavoitetaan noin 50 000 ekaluokkalaista ja noin 50 000 seitsemäsluokkalaista vanhempia.

MLL tarjoaa kaikenikäisille mahdollisuuden osallistua työhön lasten hyväksi. MLL:n toiminnan perusta on paikallinen vapaaehtoistoiminta.

www.mll.fi

Sisällys

Mediakasvatus kuuluu pienillekin lapsille | s. 4

Oppaan tavoitteet ja käyttö | s. 5

Moninaisia mediataitoja | s. 6

Mediakulttuuri kasvuympäristönä | s. 6

Mediataitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa | s. 6

Monilukutaidon merkityksistä | s. 7

Mediakasvatus varhaiskasvatuksen arjessa | s. 10

Toimintaideoita ja harjoituksia | s. 11

Osio 1. Tunteiden tunnistaminen ja ilmaiseminen | s. 12

Osio 2. Tukea osallisuuteen ja vahvuuksien tunnistamiseen | s. 19

Osio 3. Vuorovaikutustaitojen harjoittelua median avulla | s. 24

Lapsilähtöinen kasvatuskumppanuus | s. 30

Tukea kasvattajien ja kotien mediakasvatukseen | s. 33

Kirjallisuutta ja lähteitä | s. 34

Tutustu ja hyödynnä | s. 36

Mediakasvattajalle hyödyllisiä sivustoja | s. 37

Mediakasvatus kuuluu pienillekin lapsille

Lapset elävät, oppivat ja kehittyvät keskellä media-kulttuuria. Media on väline monenlaisille kohtaamisille tuttujen ja uusien ihmisten ja asioiden kanssa. Kasvokkaiset ja mediavälitteiset kohtaamiset edellyttävät ja myös kehittävät laajoja tunne- ja vuorovaikutustaitoja varhaislapsuudesta alkaen.

Digitaalisessa kulttuurissa kasvava lapsi tarvitsee aikuisen tietoista tukea ja läsnäoloa mediataitojensa kehittämiseen sekä erilaisiin mediaympäristöihin liittyvien tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseen. Parhaimmillaan mediakasvatus innostaa leikkimään, kokeilemaan, keksimään tarinoita, tekemään kuvia sekä tutustumaan niin digitaalisen kuin perinteisen median, kuten kirjojen ja lehtien, kehittäviin sisältöihin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tuella toteutettu opas on suunnattu varhaiskasvatuskäisten lasten kanssa työskenteleville. Se täydentää Media varhaiskasvatuksessa – Tukea tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseen -opasta (2016), jossa tarkastellaan varhaiskasvatussuunnitelmien perusteita mediakasvatuksen ja lasten tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelun näkökulmasta.

Tämä opas sisältää varhaiskasvatuksen ammattilaisten kanssa varhaiskasvatus- ja esiopetus-suunnitelmien perusteiden hengessä kehitettyjä, käytännönläheisiä harjoituksia. Se tarjoaa kasvatäjille ja työyhteisöille vinkkejä siitä, kuinka mediakasvatuksella voidaan vahvistaa lasten tunne- ja

vuorovaikutustaitoja sekä lasten osallisuutta ja mediakulttuurin kohtaamista. Oppaan tehtäviä voi soveltaa myös esi- ja alkuopetuksessa. Ideoita voi poimia myös kerhojen ja kotien mediakasvatukseen.

Harjoitusten ja toimintaideoiden lisäksi opas tarjoaa lasten mediakasvatukseen tuoreita näkökulmia tuovia artikkeleja. Opas tukee myös työyhteisön toimintasuunnitelmien ja mediakasvatuksellisen työotteen kehittämistä sekä ammattilaisten ja vanhempien yhteistä kasvatuskumppanuutta.

Lämpimät kiitokset kehittämistyöstä hankkeessa mukana olleille päiväkotien ammattilaisille, artikkeleja kirjoittaneille asiantuntijoille ja prosessin alkuun saattaneelle Satu Valkoselle sekä oppaan viimeistellyä tukeneille Johanna Sommers-Piiriselle ja Jenni Heleniukselle.

Vaikka median ja digitaalisten ympäristöjen nopea kehitys toisinaan haastaisikin, jokaisella kasvattajalla on paljon osaamista, jota voi hyödyntää mediasuhteisiin liittyvässä kasvatuksessa. Mediakasvatuksessa on monessa mielessä kyse ihmisenä olemisen ja kasvamisen taidoista, joita varhaiskasvatuksessa harjoitellaan muutenkin. Jokainen mediakasvatukseen panostava varhaiskasvattaja on kasvattamassa aktiivisia, osaavia ja itseään ja muita huomioivia tulevaisuuden mediankäyttäjiä ja -tuottajia.

*Rauna Rahja
mediakasvatuksen suunnittelija, MLL*

Oppaan tavoitteet ja käyttö

Oppaan harjoitukset ovat varhaiskasvatusammattilaisten yhdessä lasten kanssa kehittämisiä. Niiden tarkoituksena on vahvistaa tunne- ja vuorovaikutustaitoja mediakasvatuksessa.

Oppaan tavoitteena on

- tarjota lapsilähtöisiä ja käytännönläheisiä mediakasvatusharjoituksia varhaiskasvatusryhmän kanssa työskentelyyn.
- kehittää mediakasvatuksen avulla lasten tunne- ja vuorovaikutustaitoja, välittää myönteisiä asenteita ja arvoja, tukea osallisuutta sekä vastuullista ja kunnioittavaa kohtaamista.
- rohkaista kehittämään omaa mediakasvatuksellista työtötta ja ideoimaan itse uusia tapoja käyttää mediaa lapsiryhmässä.
- tukea mediakasvatuksen pitkäjänteistä pedagogista suunnittelua työyhteisössä.

Oppaan harjoituksia ja toimintaideoita voi käyttää esimerkiksi erilaisissa päiväkodin tuokioissa tai aamupiirissä. Osa harjoituksista on pitkäkestoisempia ja ne

tarjoavat ideoita laajempiin mediaprojekteihin. Joukossa on myös tehtäviä, joista voi rakentaa lasten kiinnostuksen mukaan vaikkapa päivästä toiseen kestäviä leikkejä ilmiöoppimisen periaatteiden mukaisesti.

Tehtäviä voi teettää koko ryhmälle tai jakaa lapsia pienryhmiin. Harjoitusten yhteydessä on kerrottu niiden tavoite, tarvikkeet ja tilanne eli voiko sen tehdä toimintatuokiossa, ulkoillessa, projektina tai sopiiko se esimerkiksi ilmiölähtöisen leikin käynnistäjäksi. Projektilla tarkoitetaan tässä tekemistä, jossa on enemmän aikuisten määrittelemiä tavoitteita kuin ilmiölähtöisellä leikillä. Mukana on myös muutamia yksilökohtaisia tuokioita, joissa työskennellään yhden lapsen kanssa kerrallaan.

Tehtävien keston vaikuttavat luonnollisesti ryhmän koko, lasten ikä ja valmiudet. Työntekijä tuntee ryhmänsä ja osaa arvioida, mitkä tehtävät sopivat sille. Oppaan harjoitukset ja toimintaideat on suunnattu 3–7-vuotiaille lapsille, mutta tehtäviä voi soveltaa lasten iän ja taitojen mukaan.

Moninaisia mediataitoja

Mediakasvatusta ja lasten mediakulttuuria voi lähestyä varhaiskasvatuksessa monista eri näkökulmista, jotka täydentävät toisiaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja esiopetuksen opetussuunnitelmien perusteet kehottavatkin tarttumaan mediakasvatukseen ja lasten omien kokemusten käsittelyyn monipuolisesti tutustuen ja kokeillen. Näin edistetään myös lasten osallisuutta.

Medialukutaidon sisältävä monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen (TVT) osaaminen ovat varhaiskasvatusta ja esiopetusta linjaavissa asiakirjoissa mukana laaja-alaisen osaamisen kokonaisuuksina. Monilukutaito on ihmisenä olemisen ja elämisen taitoa moninaisessa maailmassa sekä taitoa ymmärtää ja tulla ymmärretyksi. Monilukutaito on myös moninaisuuden ymmärtämistä ja moniäänisyyttä ja sillä on merkitystä lasten osallisuuden ja yhdenvertaisuuden toteutumisessa. Yhtä lailla lasten tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen tukeminen edesauttaa lasten osallistumista yhteiskuntaan ja ymmärrystä digitaalisten ympäristöjen hyödyntämisestä arjessa.

Mediakasvatus on tavoitteellista vuorovaikutusta kasvattajan, kasvatettavan ja mediakulttuurin välillä. Tavoitteena ovat monipuoliset ja aktiiviset media- ja monilukutaidot ja lapsen osallisuuden ja toimijuuden vahvistuminen. Mediakulttuurilla on kasvattava ulottuvuus osana ihmisten ja mediakulttuurin moninaisia vuorovaikutussuhteita.

Mediakulttuuri kasvuympäristönä

Media, kuten erilaiset pelit, ohjelmat, kirjat, laitteet ja sovellukset, on osa arkea ja yhtä lailla lastenkulttuuria. Mediakulttuuri on osa todellisuutta, joka muotoilee lapsen ymmärrystä, näkökulmia ja todellisuudelle annettuja merkityksiä. Media vaikuttaa jo pienen lapsen tunteisiin, minäkuvaan, ajattelun kehitykseen ja sosiaalisiin suhteisiin. Siksi mediakulttuuri ei ole irrallista lapsen muusta elämästä tai sosiaalisista suhteista.

Mediakulttuuriin kuuluu laitteiden, välineiden ja mediasisältöjen käytön lisäksi paljon yksilöllisiä ja yhteisöllisiä kokemuksia. Mediakokemukset voivat muokata yksilön arvoja ja toisaalta tarjota yhteisöllisiä kokemuksia, esimerkiksi kavereiden tai perheen kesken, ja näin vahvistaa tärkeitä vuorovaikutussuhteita.

Varhaiskasvatusta ohjaavissa asiakirjoissa mediakulttuuri ymmärretään laajasti. Näin välttytään taantumasta siihen, mitkä elementit tai välineet

määritellään mediaksi ja mitkä siihen löyhästi kytkeytyviksi ilmiöiksi. Laaja näkökulma tukee myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteista ja esiopetussuunnitelmien perusteista lähtevää laaja-alaista osaamista ja kokonaisvaltaista oppimista sekä sosiokulttuurista lähestymistapaa.

Mediataitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa

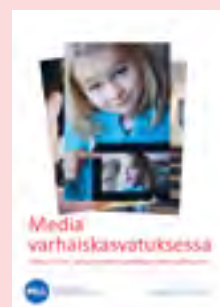
Mediakasvatus on siis vuorovaikutteista kasvatusta, joka kehittää ja vahvistaa lapsen mediataitoja ja toimijuutta suhteessa mediaan. Mediakasvatuksen keskeisiä elementtejä ovat sosiaalisen, emotionaalisen, kulttuurisen ja älyllisen kasvun tukeminen.

Taidot kehittyvät kasvatuksellisissa tilanteissa, mutta myös vertaissuhteissa, muussa vuorovaikutuksessa ja mediaa käyttäessä. Media- ja sosiaalisia taitoja opitaan esimerkiksi yhteisissä pelihetkissä. Medialla on merkitystä myös lasten keskinäisissä suhteissa. Lapset ovat usein kiinnostuneita, mistä peleistä, elokuvista tai kirjoista kaverit pitävät ja kertovat mielellään mediakokemuksistaan.

Varhaiskasvatuksen arjessa aikuisella on erinomainen tilaisuus huomioida lasten mediakokemuksia ja tarjota mediasta sisältöjä, jotka ruokkivat lasten mielikuvitusta, sosiaalisia taitoja ja kannustavat keksimään leikkejä, joissa jatketaan median avulla käsiteltyjä teemoja. Siksi lasten keskinäistä vuorovaikutusta aktivoiva ja innostava sosiokulttuurinen näkökulma on tärkeä huomioida myös varhaiskasvatuksen mediakasvatusta suunniteltaessa, toteuttaessa ja arvioitaessa osana koko yhteisön toimintakulttuuria.

Lukuvinkki

- Syventäkää työyhteisön keskusteluja Mediakasvattajuutta etsimässä -artikkelilla ja sen tehtävillä, jotka löytyvät Media varhaiskasvatuksessa -oppaan sivuilta 8–9.

www.mll.fi/media_varhaiskasvatuksessa

MONILUKUTAIDON MERKITYKSISTÄ

Monilukutaitoa on edistettävä ja arvioitava suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti varhaiskasvatuksessa sekä esi- ja alkuopetuksessa. Moni lasten kanssa työskentelevä on kuitenkin ymmällä, miten toteuttaa veloitetaan kehittää lasten monilukutaitoa ja mitä sillä oikein tarkoitetaan.

Monilukutaidolla viitataan moninaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoihin. Laajemmin se linkittää ajattelun ja viestinnän taitoihin ja sen katsotaan sisältävän erilaisia lukutaitoja, kuten medialukutaidon ja visuaalisen lukutaidon. Monilukutaitoon liitetään myös multimodaalisuus eli viestinnän monikanavaisuus.

Laajan tekstikäsitteilyn mukaan viestit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai erilaisiin symbolijärjestelmiin perustuvia sekä näiden yhdistelmiä. Käytännössä monilukutaidon harjoittelu varhaiskasvatuksessa voi tarkoittaa paitsi erilaisten medioiden käyttöä, myös lasten kanssa keskustelemista esimerkiksi kuvien, videoiden, pelien, kuunneltujen tai luettujen tarinoiden pohjalta sekä erilaisten tekstien tuottamista yksin ja yhdessä.

Monilukutaitoon kytkeytyy myös ymmärrys oppijoiden kulttuurisesta ja sosiaalisesta moninaisuudesta, joka on monilukutaidon pedagogiikan perusta. Lapset siis ymmärretään taustoiltaan, osaamiseltaan, kiinnostukseltaan ja tarpeiltaan erilaisiksi ja monilukutaidon pedagogiikassa tämä erilaisuus tulee sitoa oppimiseen lasten moninaisuutta kunnioittaen.

Monilukutaidossa ei siten ole kyse vain erilaisten tekstien ja monien ilmaisutapojen oppimisesta tai monipuolisten viestintätapojen- ja laitteiden parissa työskentelystä. Monilukutaito on ihmisyyteen kasvamista yhdessä muiden kanssa. Monilukutaitoa onkin mielekästä tarkastella erilaisten taitojen kietoutumina, joiden avulla mukaudutaan ja reagoidaan sosiaaliseen, kulttuuriseen ja yhteiskunnalliseen muutokseen sekä toisaalta myös jatkuvuuteen. Monilukutaito on joustavuutta ja kykyä toimia vaihtelevissa ja monimutkaisissa tilanteissa tarkoituksenmukaisesti, kuitenkin omalla yksilöllisellä ja ainutkertaisella tavalla.

Monilukutaitoinen ihminen osaa tulkita monipuolisia viestejä. Hän osaa liittää niitä erilaisiin asiayhteyksiin, kuten missä mediassa viesti esitetään, mihin aihepiiriin se liittyy, mitä kulttuurisia taustoja viestillä on tai mihin sillä pyritään.

Pienten lasten kohdalla monilukutaidon harjoittelussa on tärkeää havaintojen tekeminen ja niistä muille kertominen. Aikuisen kanssa keskusteleminen auttaa lasta nivomaan havaintoja asiayhteyksiin ja miettimään ehkä myös sitä, miltä havaitut asiat hänestä tuntuvat. Ovatko ne lapsen sanoin esimerkiksi hauskoja, kiinnostavia, opet-

tavaisia, surullisia tai pelottavia? Tehtäviä ja harjoituksia kannattaa myös nivoa lapsen elämänpiiriin. Millaisia viestejä omasta arkiympäristöstä löytyy? Esimerkiksi mitä lehdessä kerrotaan? Mitä omasta kaupungista kerrotaan nettisivuilla? Millaisia ajatuksia nettipeliä mainostava kuva herättää?

Uuden käsitteen ihmettelyn äärellä on arvokasta tuoda keskusteluun monilukutaito arkipäiväisenä toimintana moninaisten sosiaalisten suhteiden kudelmassa. Kun monilukutaitoa tarkastellaan asenne- ja suhtautumistapojen sekä toiminnan kautta, monilukutaidon käsite avaa näkökulmia myös tunne- ja vuorovaikutustaitojen oppimiseen.

Vinkkejä

- ▶ Tutkikaa yhdessä kuvakirjoja, lehtiä ja mainoksia tai audiovisuaalisia sisältöjä. Valitkaa tarkasteltavaksi lasten kuvia ja pohtikaa, mikä kuvien lapsille on yhteistä. Millaisia lapsia tekstit kuvastivat? Mitä asioita kuvat eivät näyttäneet? Mitä asioita kuvista puuttui tai mitä kuvat jättivät kertomatta? Miksiköhän näin? Mahdollisuudet havaita ja tunnistaa tekstien merkityksiä tarjoavat lapselle mahdollisuuksia jäsentää maailmaa ja harjoittaa medialukutaitoa.
- ▶ Keskustelkaa pareittain tai pienryhmissä keksityllä kielellä. Yrittäkää löytää yhteinen ymmärrys jostain ennalta määritellystä asiasta, esimerkiksi ryhmän jäsenten lempiväreistä, -lauluista tai -elokuvista. Puheen vuorottaisuutta voidaan ohjata ilmeillä, eleillä ja liikkeillä. Vaihdelkaa pareja ja ryhmien kokoonpanoa. Pohtikaa, mistä yhteisymmärrys rakentuu. Millaisia muita ilmaisekeinoja voidaan hyödyntää viestien perille menemiseksi kuin puhuttua kieltä? Miksi joidenkin ymmärtäminen oli helppoa, toisten ehkä haasteellisempaa? Miten yhteistyö sujui? Erilaiset tavat ilmentää tarkoituspäriä ja tunteita saavat vuorovaikutuksessa erilaisia muotoja, joiden tunnistaminen rakentaa yhteisymmärrystä ja sopeuttaa yhteisöllisyyttä.
- ▶ Tutustukaa lapsille tärkeään kirjaan tai elokuvaan. Miettikää, millaisia juonenkäännteitä tarinassa oli. Pohtikaa myös, miksi tarinan henkilöt toimivat tietyllä tavalla, olisiko heillä ollut vaihtoehtoja tehdä toisin. Millaiset asiat vaikuttivat hahmon tekemisiin ratkaisuihin? Tarinoiden avulla voidaan harjoitella tunteiden ja käyttäytymisen säätelyä ilman, että oma toiminta on tarkastelun kohteena, kuitenkin oppien hyvinvointiin ja terveyteen vaikuttavista tekijöistä, joilla kestävää tulevaisuutta rakennetaan yhdessä.

*Satu Valkonen
tutkijatohtori, Helsingin yliopisto*

Tunnetaidoista eettisiin taitoihin

Mediakasvatuksen kokonaisuus ja tavoitteet rakentuvat moninaisten mediataitojen harjoittelulle. Mediataitoja ovat esimerkiksi turva- ja tunnetaidot, vuorovaikutustaidot, kriittisyyden taidot, luovat ja esteettiset taidot sekä tekniset taidot. Mediataidot ovat tärkeä osa monilukutaitoa.

Turvataidot ovat median sisältöjen ja palveluiden turvallista, tasapainoista ja hyvinvointia tukevaa käyttöä ja tietoa, miten toimia, jos kohtaa mediassa pelottavia tai häiritseviä sisältöjä tai jos muut mediankäyttäjät toimivat häiritsevästi tai loukkaavasti.

Tunnetaidot tarkoittavat median herättämien tunteiden tunnistamista ja käsittelyä. Erilaisten tunne- ja aistikokemusten lisäksi mediankäyttö voi tuottaa mielihyvää ja virikettä yhteiselle tekemiselle. Tunnetaidot viittaavat myös empatian ja myötätunnon taitoihin.

Vuorovaikutustaidoilla viitataan taitoihin pitää median avulla yhteyttä muihin sekä taitoihin hahmottaa erilaisia mediassa viestittyjä näkökulmia, arvoja ja merkityksiä ja ymmärtää näitä myös omassa mediailmaisussa. Vuorovaikutustaidot liittyvät myös sosiaalisten ja kulttuuristen tilanteiden moninaisuuden ymmärrykseen, eettisyyteen ja kunnioittavaan kohtaamiseen mediassa.

Kriittisyyden taidot viittaavat kykyyn ymmärtää ja tarkastella erilaisia mediasisältöjä, mediaan liittyviä prosesseja sekä kykyyn hankkia ja arvioida tietoa. Kriittisyyteen kuuluu median monipuolinen ymmärtäminen sekä myös uteliaisuus, avoimuus, kokeilevuus ja koetun pohtiminen. Lasta voi ohjata pohtimaan esimerkiksi, mitä ajattelin tästä mediasta, millainen olo tuli pelatessa tai millaisia asioita tästä elokuvasta opin.

Luovat ja esteettiset mediataidot viittaavat kulttuurisiin taitoihin sekä median seuraamiseen että sisältöjen luomiseen. Ne tarkoittavat kykyä katsoa, kuunnella, kokea ja tulkita mediaa ja nauttia siitä, mutta myös taitoja tutkia, tuottaa ja tehdä mediasisältöjä yksin tai yhdessä muiden kanssa.

Tekniset taidot puolestaan rakentuvat medialaitteiden, ohjelmien ja sovellusten käyttöön liittyvän osaamisen ympärille. Lapsilla voi olla teknisiä taitoja sekä rohkeutta tutkia ja kokeilla uusia välineitä, mutta aikuisen tukea tarvitaan siihen, miten ja mihin teknisiä taitoja käytetään järkevästi, turvallisesti ja ergonomisesti. Tekniset valmiudet avartuvat lukutaidon myötä.

Mediataitojen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa on esimerkiksi sisältöjen tutkimista ja arkisten mediakokeilujen tekoa yhdessä leikinomaisin keinoin. Ennen kaikkea se on pitkäjänteistä pedagogista työtä, johon vaikuttavat mediakulttuurin ja mediankäytön muutokset.

Työyhteisön yhteinen suunnittelu ja henkilöstön oman mediakasvatusosaamisen vahvistaminen luovat tärkeää pohjaa lasten laaja-alaisten mediataitojen tukemiselle. Varhaiskasvatuksessa kannattaa kehittää sellaista mediakasvatuksen pedagogiikkaa, jolla edistetään lasten omaehtoista oppimista ja mielekästä toimintaa median parissa. Näin tehdään laadukasta ja lapsilähtöistä mediakasvatusta, joka tukee lapsen kasvua ja osallisuutta ympäröivässä mediakulttuurissa.

Lukuvinkki

- ▶ Tutustukaa Saara Salomaan artikkeliin mediakasvatuksen roolista varhaiskasvatussuunnitelmissa, Media varhaiskasvatuksessa -opas, sivu 15. www.mll.fi/media_varhaiskasvatuksessa

Mediakasvatus varhaiskasvatuksen arjessa

Varhaiskasvatuksessa hyvän elämän taitoja opitaan lapsille luontaisilla tavoilla: leikkimällä, liikkumalla, tutkimmalla sekä taiteellisen kokemisen ja ilmaisun kautta. Innostava oppimista syntyy uusien varhaiskasvatussuunnitelmien hengessä tarttumalla lasten kiinnostuksen kohteisiin ja kokemuksiin sekä kokeilemalla rohkeasti osallistavia menetelmiä ja välineitä. Digitaalinen mediakulttuuri lasten kokemusympäristönä sekä mediailmaisun monet muodot tarjoavat hienoja mahdollisuuksia yhteisölliseen toimintaan ja vuorovaikutukseen.

Innostus mediakasvatukseen löytyy usein lapsiryhmän yhteisestä tekemisestä, esimerkiksi saduista ja tarinoista, ympäröivän maailman tutkimisesta tai lapsille tärkeiden mediahahmojen innostamista leikeistä ja liikkumisesta. Kun yhdessä tehtyä dokumentoidaan ja tallennetaan kuvin, äänin ja videoin, opitaan samalla median tuottamisen ja jakamisen taitoja ja pelisääntöjä sekä harjoitellaan keinoja kohdata mediassa vastaan tulevia haasteita.

Lasten kanssa harjoitellaan taitoja, joista he hyötyvät tässä ja nyt, mutta myös taitoja, jotka ovat tarpeen myöhemmin heidän siirtyessään kohti itsenäisempää mediankäyttöä ja vuorovaikutusta erilaisissa vertaisryhmissä. Osa taidoista liittyy suoraan mediasuhteisiin ja mediankäyttöön, mutta monet laajemmin ihmisenä kasvamiseen, itsetuntemukseen ja -sääteilyyn sekä toisten kanssa toimimiseen.

Usein tavoitellaan taitoja, joita lapset tarvitsevat voidakseen hyvin ja pärjätäkseen muuttuvassa maailmassa. Media, digitaalisuus ja niihin liittyvät toimintatavat eivät kuitenkaan tule meille vain annettuina, vaan me itse muovaamme ja kehitämme mediakulttuuria ja sen yhteisöllisiä käytäntöjä omalla toiminnallamme – varhaisesta lapsuudesta lähtien. Miten siis otamme jo pienet lapset mukaan rakentamaan parempaa ja toiset huomioivaa maailmaa?

Arvostava suhtautuminen lasten kokemusmaailmaan sekä lapsille merkityksellisten asioiden huomioiminen toiminnassa ovat perusta arjen mediakasvatukselle. Paras asiantuntija lapsen maailmaan on lapsi itse. Lapset mielellään kertovat ja esittelevät median parissa kokemaansa, kunhan aikuinen pysähtyy kuuntelemaan ja juttelemaan. Sekin on tärkeää, että jokainen voi kokea olevansa osa ryhmää sekä tuntee itsensä ja toimintansa merkitykselliseksi toisille. Ryhmän yhteiset mediapuuhat, joissa jokaiselle löytyy tekemistä ja erilaisia ilmaisun keinoja, voivat vahvistaa näitä tunteita ja kokemuksia.

Nykyiset digivälineet ovat helppokäyttöisiä ja monille lapsille pelaamisesta tai mediasisältöjen seuraamisesta tuttuja. Yhteinen tekeminen voi alkaa vaikkapa siitä, että ryh-

män digikamera tai tabletti annetaan lapsille ja katsellaan maailmaa kameran linssin läpi. Ryhmän yhteisistä puuhista syntyy helposti omia lehtiä, kirjoja, äänimaailmoja ja videoita – yhteistä mediakulttuuria, meidän juttua!

Vinkkejä

- ▶ Havainnoikaa lähiympäristöä valokuvaamalla: kuvaa mielestäsi hauska, mieluisa, turvallinen, pelottava, tylsä, jännittävä tai muu vastaava paikka päiväkodissa. Katselkaa kuvia. Keskustelkaa: Miksi juuri tämä paikka on mielestäsi hauska? Mitä pelottavaa kuvassa on? Onko se muiden mielestä pelottava paikka? Mikä siinä pelottaa? Miten se olisi vähemmän pelottava?
- ▶ Sopikaa ryhmässä ”toimittajavuorot”, jolloin aina pari lapsista dokumentoi yhteistä tekemistä ja arjen puuhia kameraa, tablettia tai digitallenninta hyödyntäen. Miettikää yhdessä lasten kanssa, millaisia asioita ja miten haluatte kertoa päiväkotipäivästä esimerkiksi vanhemmille.
- ▶ Kuvatkaa voimakuvia. Kysy lapsilta, millaisia sankarihahmoja he haluaisivat olla. Ottakaa kuvia, jotka tuovat esiin hahmon vahvuuksia. Kuivissa voidaan hyödyntää lapsille tärkeitä mediahahmoja, roolivaatteita ja itse askarrelltua rekvisiittaa. Kun kuvat on otettu, katsellaan niitä yhdessä ja jutellaan kuvista ja hahmoista. Aikuinen voi esimerkiksi saduttaa lapsia kuvien avulla, pyytää kertomaan tarinaa kuvan inspiroimana.

Johanna Sommers-Piironen

KM, LTO, mediakasvatuksen asiantuntija ja kouluttaja

Vinkki

MERKITYKSELLISIÄ MEDIAMUISTOJA

Yhteisiä mediakasvatuskeskusteluja voi alustaa pohtimalla aikuisten omia mediasuosikkeja. Palauttakaa mielinne lapsuudesta jokin itselle tärkeä fiktiivinen tai todellinen mediahahmo. Hahmo voi olla peräisin esimerkiksi elokuvasta, sarjakuvasta, kirjasta tai tv-ohjelmasta. Voitte etsiä hahmon tai teoksen liittyvää kuvan netistä esittelyn tueksi.

Käykää työyhteisön mediasuosikit läpi yhteisesti. Keskustelkaa, mitä ne teille lapsuudessa merkitsivät. Mikä teki hahmosta merkityksellisen? Millaisia tunteita, kokemuksia ja mielikuvia hahmoihin ja niiden seuraamiseen liittyy? Miten kuvailisit hahmon luonnetta tai persoonaa? Millaisiin piirteisiin tai hahmon tekemisiin samaisuit lapsuudessa? Mitä ajattelet hahmosta nyt?

Toimintaideoita ja harjoituksia

Lapset kohtaavat jatkuvasti uusia vuorovaikutustilanteita, joissa he opettelevat toimimaan. Aikuisten ohjeet ja positiivinen palaute rohkaisevat heitä aloitteelliseen viestintään ja tutustumaan uusiin asioihin. Vuorovaikutustaitoja opitaan erilaisissa ryhmissä, niin kasvokkain kohdatessa kuin mediaympäristöissä.

Omien tunteiden tunnistaminen, ilmaisu ja käsittely, myötätuntoiset vuorovaikutustaidot sekä kunnioittava kohtaaminen ovat tärkeitä taitoja, jotka edesauttavat myönteistä kasvua ja osallisuutta. Aikuiset voivat tukea lapsia oppimaan näitä taitoja esimerkiksi antamalla positiivista palautetta lasten osoittaessa empatiaa muita kohtaan. Positiivinen palaute ja vuorovaikutus kehittävät myös myönteistä minäkuvausta, yhteenkuuluvuutta ja omien vahvuuksien tunnistamista.

Aikuisen tehtävä on auttaa ja tukea lapsen valmiutta käsitellä omassa elämässä ja ympärillä tapahtuvia muutoksia ja konflikteja, pelkoja sekä mielipahaa. Näitä voivat olla esimerkiksi päiväkodin kiusaamistilanteet, perheen muuttaminen, pikkusisaruksen syntymä tai netissä nähty pelottava sisältö. Lapsen hyvistä tunnetaidoista on apua erilaisissa tilanteissa, mutta lapsi tarvitsee aikuista, jonka kanssa miettiä, miten juuri tietyssä tilanteessa pitäisi toimia ja miten omia tunteita voisi säädellä.

Lapset ovat aktiivisesti mukana rakentamassa vuorovaikutuskulttuuria, sekä keskenään että lasten ja aikuisten välillä. Lapset muodostavat suhdetta itseensä, toisiin ihmisiin ja ympäristöönsä muuttuvissa tilanteissa ja muuttuvassa mediakulttuurissa. Viestintävalmiudet ja tunnetaidot ovat tärkeitä myös mediakulttuurissa ja digitaalisissa ympäristöissä toimimisen ja oppimisen kannalta. Siksi tunteiden ja vuorovaikutuksen käsittely mediakasvatuksessa jo pienten lasten kanssa on tärkeää.

Sovella omalle ryhmälle

Oppaan harjoitusten tavoitteena on kehittää lasten tietoisuutta itsestä ja muista sekä välittää myönteisiä asenteita ja arvoja, opettaa vastuullista vuorovaikutusta sekä sosiaalisia taitoja. Oppaan harjoitusosio koostuu varhaiskasvatuksen ammattilaisten kehittämistä ja testaamista harjoituksista, joita varhaiskasvatuksessa ja esiopetusryhmissä voi hyödyntää omaan ryhmään, tarpeisiin ja toimintaan soveltaen.

Harjoituksia on kehitetty varhaiskasvatuksessa yhdessä lasten kanssa. Mukana on tunne- ja vuorovaikutustaitoja ja osallisuutta vahvistavia harjoituksia, jotka tukevat myös lasten media- ja teknologiataitoja sekä hyödyntävät varhaiskasvatus toimintaa rikastuttavia mediavälineitä ja -sisältöjä.

Harjoitukset tarjoavat osallisuuteen kannustavaa ja käytännönläheistä yhdessä tekemistä ennen kaikkea päiväkotiin ja esiopetukseen noin 3–7-vuotiaille. Harjoituksia on monenlaisia ja monen tasoisia. Varhaiskasvattajat voivat soveltaa niitä esimerkiksi leikkituokioissa, pienryhmätoiminnassa tai useammassa osassa toteutettavana laajempaan projektina. Harjoitusten toteuttamiseen ei välttämättä tarvita tekniikkaa, mutta monessa harjoituksessa tarjotaan ideoita digitaalisten mediavälineiden hyödyntämiseen.

Oppaan harjoituksia voi käyttää varhaiskasvatusryhmän pitkäjänteisen mediakasvatus toiminnan tukena. Harjoituksista voi koostaa omalle ryhmälle sopivan kokonaisuuden, joka tukee päiväkodin toimintasuunnitelmaa ja varhaiskasvatuksen tavoitteita.

1. Kirjavien tunteiden kollaasi

- ▶ **Tavoite:** Tutustua tunteisiin, harjoitella erilaisten tunnetilojen tunnistamista ja ilmaisua lehtikuvien avulla.
- ▶ **Tilanne:** Toimintatuokio.
- ▶ **Tarvikkeet:** Erilaisia lehtiä, saksia, liimaa, isoja paperiarkkeja tai kartonkeja.

Virittäytykää yhteiseen tekemiseen keskustelemalla lasten kanssa eri tunteista ja niiden ilmaisusta. Voitte jäljitellä tunneilmaisua ja esittää yhdessä, miltä erilaiset tunteet näyttävät.

Jaat lapset tämän jälkeen pienryhmiin ja ohjaa heitä valitsemaan esille laitetuista lehdistä tai muista leikeltävistä materiaaleista kuvia ihmisistä, joilla on erilaisia ilmeitä, asentoja ja muita eleitä. Kerro, että kuvaa valitessa voi miettiä, miltä kuvan henkilöstä tuntuu ja miksi. Leikatkaa kuvat irti ja asettukaa sen jälkeen tarkastelemaan niitä yhdessä.

Tutkikaa kuvia ja pohtikaa, miltä eri kuvien tunnetilat vaikuttavat. Mikä tunne kuvan ihmisestä tulee mieleesi? Selviääkö kuvasta, mistä tunne voisi johtua? Käsittävätkö kaikki kuvan tunteen samoin, miksi tai miksi ei?

Rohkaise jokaista kertomaan valitsemastaan kuvasta omin sanoin. Jokainen tulkitsee kuvia omalla tavallaan eikä vääriä vastauksia ole. Jutelkaa, miltä kuvan henkilöstä mahtaa tuntua ja mistä sen voi päätellä. Mitkä asiat kuvassa vihjaavat tunnetilasta ja millä keinoin? Mistä tunne voisi johtua? Miten omista tunteista voi viestiä muille ja miksi se on tärkeää? Onko tutun kaverin tunteita helpompi vai vaikeampi tulkita kuin tuntemattoman, miksi? Voitte myös tutkia, eroavatko mainosten ja muiden lehtikuvien ilmeet ja tunteet toisistaan jollain tapaa.

Kuvia tarkastellessa on tärkeää, että jokainen lapsi saa esitellä ja perustella omat valintansa. Ohjaa tulkitsemaan kasvojen osia (silmät, suu, otsa, kulmakarvat) sekä vartalon asentoa (kädet, hartiat, ryhti). Pohtikaa ja kokeilkaa miltä ihminen näyttää, kun hän on iloinen, surullinen, vihainen tai pelokas.

Liimatkaa tunnekuvat yhdeksi tai useammaksi kollaasiksi kartongille. Voitte värittää tai maalata kartonkeja tunteisiin sopivilla väreillä.

Kiinnittäkää valmiit työt esille. Kuvakollaasit muistuttavat ryhmää erilaisista tunteista. Jokaisella ihmisellä on paljon erilaisia tunteita, jotka tulevat omalla tavallaan esiin. Kaikki tunteet ovat sallittuja ja niistä on luvallista puhua.

Palatkaa esillä olevaan kollaasiin ja tunteiden kirjoon uudelleen ja täydentäkää työtä myöhemmin uusilla kuvilla. Yhteisiä kollaasitöitä voi hyödyntää päiväkodin vuorovaikutustilanteiden purkamisessa ja käsittelyssä.

2. Ihmekone tulevaisuudesta

- ▶ **Tavoite:** Tutkia teknologian merkitystä ja tulevaisuutta ideoimalla, kokeilemalla ja työstämällä ihmekone.
- ▶ **Tilanne:** Projekti.
- ▶ **Tarvikkeet:** Kamera tai tabletti.

Havainnoikaa lasten lähiympäristöstä löytyvää teknologiaa leikkien ja tutkien. Etsikää ja valokuvatkaa esimerkiksi asioita, joissa on sähköä, tietokone tai jonkinlainen moottori. Osaatteko nimetä löytämäne asiat?

Tutustukaa erilaisiin laitteisiin ja koneisiin: Miten ne toimivat? Mistä ne saavat virtansa ja energiansa? Miksi ne on keksitty? Mitä hyötyä tai iloa niistä on ihmisille, eläimille tai kasveille?

Ideoikaa ryhmässä omia laitteita, tulevaisuuden ihmekoneita, jotka auttavat ihmisiä ja tuottavat iloa. Miettikää, miten laite toimii tai miten sitä käytetään. Millaisista osista se koostuu? Millaista ääntä siitä kenties kuuluu? Liikkuuko se?

Suunnitelkaa ideoinnin pohjalta ”eläviä” koneita, jonka osaset muodostuvat lapsista. Sopikaa, kuka toimii minäkin koneen osana ja ketkä ovat koneen käyttäjiä. Muodostakaa yhdessä kone, joka toimii moitteetta. Kun se on valmis, koneen käyttäjät testaavat sen toimintaa.

Ihmekoneiden prototyypistä voidaan tehdä esitelyvideoita kamerakynän menetelmällä: yksi kuvaa, yksi esittelee koneen ja yksi käyttää konetta. Kuvataan videolle lyhyet, puolen minuutin selostukset koneesta ja sen toiminnasta.

Katsotaan yhdessä videot ja yritetään rakentaa esittelyn perusteella lisää prototyypin mukaisia koneita.

3. Iloisten ilmeiden QR-koodijahti

Harjoitus

- ▶ **Tavoite:** Vahvistaa moniluku- ja teknisiä taitoja, tutkia ja tunnistaa tunteita ilmaisevia kuvasymboleja.
- ▶ **Tilanne:** Pitkä toimintatuokio tai ulkoiluhetki.
- ▶ **Tarvikkeet:** Itse tehtyjä QR-koodeja paperilapuille tulostettuina, muistiinpanovälineet, nettiyhteydellä ja QR-koodeja lukevalla sovelluksella varustettu tabletti.

Harjoituksessa opetellaan tablettien tai muiden mobiililaitteiden sekä QR-koodien käyttöä etsimällä erilaisia hymiöitä lähiympäristöön piilotettujen QR-koodilappujen avulla. Samalla tutustutaan tunteiden ilmaisun tapoihin digitaalisessa kulttuurissa.

Lapset etsivät pienryhmissä tablettien avulla ympäristöön piilotettuja, etukäteen valmistettuja QR-koodilappuja. Lappujen koodien takaa paljastuu iloisia ilmeitä kuvaavia hymiöitä tai hymynaamoja. Joidenkin QR-koodien takaa voi löytyä myös surullisia tai kiukkuisia hymiöitä.

Koodien avautumista tableteilla on hyvä testata ennen varsinaista koodilappujen etsintää ja harjoitella QR-koodien käyttöä lasten kanssa.

Koodiradan toteuttamisessa voi hyödyntää netistä löytyviä maksuttomia ja helppokäyttöisiä QR-koodigeneraattoreita. Niiden avulla voi tehdä omia QR-koodeja, jotka ohjaavat esimerkiksi johonkin nettiosoitteeseen.

Googlen tai muun hakupalvelun kuvahausta voi etsiä esimerkiksi Creative Commons -lisenssillä sopivia hymiöitä tai muita kuvia, joita yhdessä hyödynnetään. Kuvahausta löytyneen sopivan kuvan nettiosoitteen QR-koodin tekoa varten saa helpoiten selville avaamalla kuvan uuteen välilehteen.

Kullakin ryhmällä on muistiinpanovälineet ja tabletti, johon on ladattu QR-koodien lukemisen mahdollistava sovellus. Jokainen ryhmän jäsen saa lukea vuorollaan tabletilla koodin, jota tutkitaan yhdessä. Ryhmä voi piirtää löydettyjä hymiöitä muistiin.

Lopuksi käydään yhdessä läpi ryhmien hymiöilöydökset. Kuinka monta iloista hymiötä lapset löysivät, entä muita? Oliko hymiöiden kuvaamia ilmeitä ja tunteita helppo tunnistaa?

Jos ryhmän lapset ovat tottuneita tablettien käyttäjiä, koodiradan voi suunnitella ja toteuttaa alusta asti yhdessä lasten kanssa. Ryhmät voivat tehdä ratoja toisilleen tai sen voi antaa myös vanhempien kanssa tehtäväksi. Millaisia asioita, kuvia, sivustoja tai digitaalisia tekstejä lapset haluavat tuoda esille koodien avulla? QR-koodirataan voi myös liittää pelillisiä elementtejä kuten sana-arvoituksia, visoja tai leikkimielisiä kilpailuja.

Jatkotehtävä: Omien hymiöiden näyttely ja hyvän mielen kortit

- ▶ **Tarvikkeet:** Nettiyhteydellä varustettu tietokone tai muu laite, piirustus- ja askarteluvälineet.

Jatkakaa hymiöteemaa etsimällä ja tutkimalla yhdessä hymiöitä ja emojiä. Millaisissa tilanteissa tai paikoissa lapset ovat nähneet erilaisia hymiöitä? Mihin hymiöitä voidaan käyttää? Ymmärtävätkö kaikki hymiöt samalla tavalla? Osaisitteko kertoa kokonaisen tarinan pelkkiä hymiöitä käyttämällä? Aikuisen avulla voidaan etsiä netistä tai tableteilta lisää erilaisia hymiöitä.

Suunnitelkaa, piirtäkää tai askarrelkaa itse uusia hymiöitä, jotka kuvastavat eri tunnetiloja. Uusista hymiöteoksista voidaan koostaa näyttely tai valmistaa hyvän mielen kortti kotiin tai kaverille.

4. Sävyillä on väliä

Harjoitus

- ▶ **Tavoite:** Pohtia ja kokeilla äänensävyjä ja tunnetiloja vuorovaikutuksessa.
- ▶ **Tilanne:** Toimintatuokio tai projektin aloitus.
- ▶ **Tarvikkeet:** Sana- ja tunnekortit, arvontapussit.

Harjoituksessa kokeillaan tuttujen ja arkisten sanojen lausumista ja käyttöä erilaisin sävyin. Pohditaan, miten erilaiset tunnetilat vaikuttavat ilmaisun sävyihin, sanojen tulkintaan ja ihmisten väliseen vuorovaikutukseen.

Tehtävässä voidaan käyttää itse tehtyjä tai valmiita sana- (kiitos, ole hyvä, anteeksi...) ja tunnekortteja (pelko, ilo, suuttumus, suru, onnellisuus, rakkaus, hämmennys, tylsistyminen, innostus, toiveikkaus...). Valmiit tunnekortit löytyvät esimerkiksi osoitteesta: www.mielenterveysseura.fi/fi/julisteet-ja-kortit/tunnekortit-varhaiskasvatukseen

Harjoitusta voi alustaa kertomalla, miten jokaisella on joskus huono päivä ja vähän kaikki harmittaa. Joskus taas ollaan hyvällä tuulella ihan muuten vain.

Muistelkaa yhdessä, millaisissa tilanteissa olette joskus olleet surullisia, iloisia, vihaisia, peloissanne tai hämmästyneitä. Miltä se tuntui ja miten toimit silloin? Muistatko, mikä tunne seurasi alkuperäistä tunnetta? Millaiset teot voivat muuttaa kielteiset tunteet myönteisiksi? Miksi on hyvä, että osaa kertoa kavereille tai perheenjäsenille omista tunteista ja mistä ne johtuvat?

Lapset nostavat vuorollaan arvontapusseista yhden sanakortin ja yhden tunnekortin. Aikuiset auttavat pienimpiä lukemaan sanat. Jokainen lausuu nostamansa sanakortin sanan ääneen tunnekortin mukaisella tunteella. Harjoituksen voi toteuttaa myös siten, että lapset nostavat vuorollaan yhden sanakortin ja lausuvat sen ääneen kaikilla tunnekorttien tunteilla. Tunnekortit levitetään tässä tapauksessa lattialle näkyville.

Pohtikaa yhdessä, miten sanojen merkitys muuttuu, kun ne lausutaan erilaisilla tunnetiloilla. Miltä sama sana tuntuu eri tavalla ilmaistuna? Millaista viestiä eleet, ilmeet ja äänensävy välittävät? Miten tilannetta voi tulkita, jos sana ja sävy tuntuvat ristiriitaisilta?

Harjoituksen voi päättää siten, että koko ryhmä lausuu yhdessä ääneen sanakorttien sanat myönteisellä tai sanaan sopivalla sävyllä.

Jatkotehtävä: Sävyt mediaklipesiksi

- ▶ **Tarvikkeet:** Tabletti, nauhuri tai muu laite puheen äänittämiseen tai videokuvaamiseen.

Tutkikaa harjoituksessa ääneen lausuttuja sanoja tekemällä niistä lyhyitä videoita tai ääniklippejä. Erilaisin tunnetiloin ääneen sanottuja tuttuja sanoja voi myös arvuutella toisilta.

Aikuinen voi auttaa tekemään numeroidun muistilistan, joka auttaa arvuuttelijoita muistamaan videoiden tai äänikliippien sekä niissä esiintyvien tunnetilojen järjestyksen.

Video- tai äänikliippien arvuuttelu auttaa pohtimaan, miten sanojen tulkinta voi muuttua, kun toisen kasvoja ei näe. Videoista voi mykistää äänen ja kokeilla, tunnistatteko videolle kuvatun tunteen ilman ääntä. Miten tilanne muuttuu?

5. Onnellisten loppujen videoita

Harjoitus

- ▶ **Tavoite:** Tarkastella arkisia vuorovaikutustilanteita tunteita säätelemällä, harjoitella media- ja yhteistyötaitoja.
- ▶ **Tilanne:** Toimintatuokio tai projektin aloitus.
- ▶ **Tarvikkeet:** Videokamera tai tabletti, pehmoleluja tai käsinukkeja.

Harjoituksessa käsitellään arkisia vuorovaikutustilanteita, empatiataitoja ja toisten huomioimista draaman ja videon avulla. Opitaan videokuvaamista ja yhdessä suunnittelua.

Jutelkaa ja miettikää aluksi erilaisia tilanteita, esimerkiksi päiväkodissa, joissa saattaa syntyä pahaa mieltä tai suuttumusta tai jotka ilahduttavat tai tekevät olon onnelliseksi. Pohtikaa yhdessä empatian käsitettä. Miettikää, miten jokainen voi olla empaattinen ja myötätuntoinen toisia kohtaan ja mitä hyvää empatia tuottaa itselle ja millaista on auttaa erilaisissa tilanteissa muita.

Valitkaa 2–4 pehmolelua tai leikkikalua, jotka seikkailevat videolla erilaisissa rooleissa ja vuorovaikutustilanteissa. Keksikää ja käsitelkää ensin, esimerkiksi yhdessä leluilla leikkien tai jutellen, tilanteita, jotka voivat tuottaa pahaa mieltä: yksi jää ulkopuolelle, kun muut leikkivät, joku vastaa väärin ja joutuu naurun-alaiseksi ja niin edelleen.

Näytelkää tilanteet leluilla kameralle. Sopikaa, kuka esittää leluilla mitään roolia, kuka toimii kuvaajana, kuka lavastajana, ketkä lelujen ääninäyttelijöinä tai kertojaääninä, kuka keksii ja esittää videon alkutunnuksen. Videotyöskentelyssä harjoitellaan yhteistyötä. Videoiden tekemisessä riittää tehtäviä jokaiselle lapselle, ja rooleja on hyvä vaihdella.

Kun tilanne on esitetty ja videoitu, käykää se yhdessä läpi. Miltä leluista mahtoi kyseisessä tilanteessa tuntua? Millaista on jäädä ulkopuolelle? Miltä tuntui olla se, joka ei päässyt mukaan leikkiin tai se, joka

nauroi väärin vastanneelle. Miltä muissa rooleissa olleilta tuntui seurata tilannetta? Mitä tapahtumista voi seurata ja miten tilanteet vaikuttavat lelujen välisiin suhteisiin?

Hankalien tilanteiden jälkeen keksitään yhdessä samoille tilanteille myönteisiä vaihtoehtoja ja ratkaisuja ja kuvataan uusi, onnellisen lopun video. Miten tilanteessa olisi mahdollista toimia toisin? Mitä muut tilanteessa mukana olevat voisivat tehdä, jotta tilanne päättyisi kaikkien kannalta onnellisesti?

Esittäkää ja viedoikaa lopuksi sama tilanne niin, että lelut keksivät myönteisen ratkaisun ja onnellisen lopun. Yksin jäänyt otetaan mukaan, väärin vastannutta tuetaan yhdessä löytämään oikea vastaus ja niin edelleen.

Videoita voidaan katsella, kelata ja käsitellä uudelleen myöhemmin. Ne voidaan toteuttaa yhden oton taktiikalla tai niitä voidaan leikata ja käsitellä Movie Makerilla tai muulla videoeditointiohjelmalla. Videoiden tilanteet voidaan myös näytellä ja kuvata siten, että lapset ovat itse kuvitelluissa rooleissa, jos se on ryhmässä turvallista. Varmista, että kuvaaminen sopii kaikille lapsille.

Vinkki

- ▶ Harjoitus voidaan toteuttaa pidempikestoisena mediaprojektina tuottamalla ryhmän kanssa käsikirjoitettu lyhytelokuva tai animaatio toisille iloa ja surua tuottavista teoista.

6. Ympäristön tuottamat tunteet ja aistimukset esiin

Harjoitus

- ▶ **Tavoite:** Tutkia, aistia ja havainnoida eri ympäristöjen herättämiä tunteita, vaikuttaa lähiympäristön viihtyvyyteen.
- ▶ **Tilanne:** Toimintatuokio tai projekti.
- ▶ **Tarvikkeet:** Kameroita tai tabletteja, tunnekortteja.
- ▶ **Tila:** Päiväkoti, koulu, koti, piha, metsä.

Harjoituksessa tutkitaan ja havainnoidaan ympäristöä sekä erilaisten paikkojen herättämiä tunteita ja tuntemuksia. Opetellaan käyttämään kameraa tai tablettia havaintojen dokumentointiin ja tunnetiloja kuvaavien valokuvien ja videoiden ottamiseen.

ELOKUVA ON TUNTEIDEN TAIDETTA

Elokuva voi itkettää, naurattaa tai saada vatsan kipristelemään jännityksestä. Elokuvasisäiset tunne- ja mielentilat saavat visuaalisen hahmon. Pienikin lapsi reagoi elokuvan välittämiin tunnelmiin, ja aikuisen tehtävä on kanssakatsojana auttaa lasta tunnistamaan ja nimeämään tunteita.

Elokuvasisäisten tunteita kuljetetaan tarinan henkilöiden avulla. Kun lapsi eläytyy ja samastuu hahmoihin, hän saa tilaisuuden harjoitella esimerkiksi tunnetaitoja ja erilaisuuden kohtaamista. Elokuva konkretisoi tunteita, ja hahmojen tilanteisiin samastuminen luo pohjaa empatialle ja vuorovaikutustaidoille. Näitä taitoja vahvistetaan käymällä läpi sisältöä yhdessä lapsen kanssa.

Elokuvateatteri on turvallinen paikka käydä yhdessä läpi erilaisia tunteita. Voimakkaitakaan tunteita ei tarvitse säikähtää; teatterin hämärässä yksityisestä kokemuksesta tulee jaettu elämys. Elokuvaelämys toimii myös keskittymisharjoituksena. Lisäksi teatterikäynti opettaa kulttuuririentojen etikettiä: puhelimet sammutetaan ja vierustoverin annetaan keskittyä teokseen.

Kokonaisvaltaisena taidemuotona elokuva tukee luontevasti myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määriteltyjä laaja-alaisen osaamisen alueita kuten monilukutaitoa, kulttuurista osaamista, vuorovaikutusta ja ilmaisua.

Vinkkejä

- ▶ Järjestäkää elokuvanäytös päiväkodissa tai vierailkaa ryhmän kanssa elokuvateatterissa. Ohjeita elokuvateatterikäynnin järjestämiseen ja päiväkodin oman näytöksen toteuttamiseen tekijänoikeuksia kunnioittaen löytyy Koulukinon sivulta www.koulukino.fi/miten-toimia.
- ▶ Keskustelkaa, millaisia tunteita elokuvassa näytettiin ja millaisia tunteita se teissä herätti.
- ▶ Poimikaa elokuvasta erilaisia ilmeitä ja tulkitkaa niiden välittämiä tunteita.
- ▶ Mitä myönteisiä ja kielteisiä tunteita katsomastanne elokuvasta löytyi? Oliko kielteisistä tunteista tarinassa pelkästään haittaa? Mitä hyötyä kielteisistä tunteista voi olla?
- ▶ Keskustelkaa siitä, millaiset seikat kertoivat elokuvan hahmojen iästä, taustasta ja itsetunnosta. Entä miten hahmojen välisiä suhteita kuvattiin? Olivatko hahmot toisilleen ystävällisiä? Miksi, miksi eivät?

Heli Metsätähti-Koistinen ja Marjo Kovanen tuottajat, Koulukino

Otetaan selvää, miten omaa ympäristöä voi tehdä yhdessä viihtyisämmäksi.

Lämmitelkää ryhmän kanssa aluksi juttelemalla ja näyttämällä, miltä erilaiset tunteet tuntuvat omassa kehossa ja mitä ajatuksia mieleen tulee, kun ajattelee erilaisia tunteita. Tunteita läpikäydessä voitte hyödyntää valmiita tai itsetehtyjä tunnekortteja, jotka kuvaavat esimerkiksi iloa, pelkoa, hämmästyksiä, kiukkua, riemua, ärsytystä, innostusta, ylpeyden tai turvallisuuden tunnetta.

Miltä erilaiset tunteet omassa mielessä ja kehossa tuntuvat: naurattaako, itkettäkö, kutitteleeko vatsan pohjalla, kipristelekö varpaita, alkavatko jalat tuta, ummistuvatko silmät, tekeekö mieli pomppia, halata tai taputtaa? Mitä muita eri tunteiden aiheuttamia reaktioita keksitte?

Voitte käydä läpi myös erilaisia aisteja, jotka auttavat havaintojen tekemisessä. Miltä eri tiloissa tai paikoissa näyttää, tuntuu, tuoksu ja kuulostaa?

Harjoituksessa lasten tehtävänä on tutkia ja dokumentoida pareittain, millaisia paikkoja päiväkodista tai lähiympäristöstä löytyy ja mitä tunteita ne lapsissa herättävät. Parit päättävät, minkä paikan, tilan tai kohdan he haluavat päiväkotiympäristöstä valokuvata ja miten kuvalla tai lyhyellä videolla voi kuvata paikan aiheuttamaa tunnetta tai aistimuksia.

Kun lapset ovat kuvanneet valitseman paikan ja siihen liittyvän yhden tai useamman tuntemuksen, voitte käsitellä ja muokata niitä tabletilla yhdessä. Halutessa voitte siirtää kuvat kamerasta tietokoneelle käsiteltäväksi tai tulostaa jatkotyöstöä varten.

Lapset kirjoittavat itse tai aikuisen avulla kuvaan tai sen yhteyteen, mikä paikka on kyseessä ja mitä tunteita tai aistimuksia se toi parin mieliin ja kehoihin.

Käykää kaikkien pariin kuvat tai videot yhdessä läpi. Millaiset paikat herättävät myönteisiä tunteita, entä tuntuuko jossain pelottavalta tai kummalliselta? Tuntuvatko paikat samanlaisilta yksin tai yhdessä esimerkiksi aikuisen tai kaverin kanssa? Miettikää myös keinoja, jotka auttavat, jos jossain uudessa tai tutussa paikassa alkaa pelottaa tai jännittää.

Aikuinen auttaa tarpeen mukaan sanoittamisessa ja voi kertoa, että kaikenlaisista mielipahoista kannattaa jutella aikuiselle. Usein olo helpottuu heti, kun asiasta ja omasta tunteesta puhuu. Jos sanojen löytäminen tuntuu vaikealta, lapsi voi kuvata ajatuksiaan väreillä, äänillä tai piirtämällä.

Suunnitelkaa lopuksi yhdessä lasten kanssa, mitä pelottaville tai tylsille paikoille voisi tehdä ja miten tutuista paikoista voisi saada viihtyisämpiä. Tarttuka toimeen ja toteuttakaa suunnitelmat yhdessä lasten kanssa mahdollisuuksien mukaan. Keiltä voisitte pyytää apua?

7. Rohkeat ja ystävälliset sarjakuvakaverit

- ▶ **Tavoite:** Pohtia rohkeutta ja myötätuntoa osana vuorovaikutusta, harjoitella mediailmaisua.
- ▶ **Tilanne:** Projekti tai useampia toimintatuokioita.
- ▶ **Tarvikkeet:** Rohkean ja ystävällisen mediahahmon kuva, pehmolelu tai muu leikkikalua, askarteluvälineitä, piirustustarvikkeet, skanneri, mobiililaitte tai kamera, tietokone tai tabletteja ryhmien määrän mukaan.

Tehtävässä tuotetaan lapsiryhmän kanssa sarjakuvallinen tarina hahmoista, joita lapsen pitävät rohkeina ja ystävällisinä. Harjoitellaan tarinankerrontaa sekä opetellaan myötätuntoa osana vuorovaikutusta.

Pyydä lapsia tuomaan kotoa kuva, pehmolelu, pelihahmo tai muu asia tai esine, joka kuvaa lapsen mielestä rohkeaa ja ystävällistä mediahahmoa (tv, elokuva, pelit, kirjat, sarjakuvat).

Esitelkää valitsemanne hahmot pienryhmissä muille ja kertokaa, miksi hahmo on rohkea ja ystävällinen. Miettikää ja jutelkaa yhdessä, mitä rohkeus ja ystävällisyys tarkoittavat ja miten niitä voi osoittaa erilaisissa tilanteissa.

Esittelyjen jälkeen lapset ottavat mediahahmostaan kuvan. Tulostakaa lasten ottamat kuvat, leikatkaa taustat irti ja askarrelkaa niistä sarjakuvia leikaten, liimaten ja piirtäen. Toinen tapa on valokuvata piirroksia ja siirtää ne tietokoneelle käsiteltäväksi. Paint-ohjelmassa tai muussa kuvankäsittelyohjelmassa voi rajata kuvista hahmojen taustan pois ennen tulostamista.

Muodostakaa seuraavaksi 2–4 hengen ryhmät, jotka luovat yhdessä itse kuvattujen hahmojen ympärille rohkeudesta ja ystävyydestä kertovan sarjakuvatarinan. Hahmoina ryhmän yhteisessä sarjakuvassa seikkailevat lasten itse kuvaamat rohkeat ja ystävälliset mediahahmot.

Sarjakuvassa voi olla ruutuja yksi tai niin monta kuin halutaan tai on mahdollista toteuttaa. Aikuinen auttaa tarvittaessa tarinan suunnittelussa ja toteutuksessa. Pohtikaa, miten sarjakuviin saataisiin kaikkien siinä esiintyvien kannalta onnellinen loppu. Miten eri hahmot voivat auttaa ja tukea toisiaan?

Sarjakuvaa voi työstää digitaalisesti esimerkiksi Sarjiskone.fi-palvelussa, selainpohjaisella Storyboard That -ohjelmalla tai tietokoneen PowerPoint -ohjelmalla tai muulla vastaavalla. Sarjakuvan taustoina voi hyödyntää vapaasti käytettäviä Creative Commons -kuvia tai itse piirrettyjä esineitä, asioita ja puhekuplia. Sarjakuvat voi toteuttaa kokonaisuudessaan myös piirtämällä tai askartelemalla.

Esitelkää valmiit sarjakuvat koko ryhmälle ja ripustakaa ne esille.

8. Monet tavat tuntea ja kertoa

Harjoitus

- ▶ **Tavoite:** Tutkia ja kokeilla erilaisia tapoja ilmaista tunteita.
- ▶ **Tilanne:** Projekti tai useampia toimintatuokioita.
- ▶ **Tarvikkeet:** Valitsemanne menetelmän mukaisesti.

Harjoituksessa hahmotetaan erilaisia tapoja ilmaista omia tunteita ja kokeilla ja löytää itselle sopivia ilmaisukeinoja.

Tutkikaa ja pohtikaa, millä eri tavoilla tunteita voi ilmaista muuten kuin ilmeillä, eleillä tai puhumalla.

Kirjatkaa ylös kaikki keksimänne tavat. Tunteita voi ilmaista esimerkiksi piirtämällä, tekemällä vide-

on, valokuvaamalla, maalaamalla, liikkumalla, tanssimalla, sepittämällä tarinan, piirtämällä sarjakuvan, laulamalla, soittamalla tai muovailemalla tunteita kuvaavia hahmoja erivärisistä muovailuvahoista.

Työskentelyn tueksi voidaan etsiä verkosta kuvia tai muita sisältöjä, jolla erilaisia tunnetiloja on kuvattu ja samalla harjoitella turvallista hakusanojen käyttöä aikuisen avulla.

Valitkaa pienryhmissä tai pareittain keksityistä ilmaisukeinoista yksi mieluinen tapa ja yksi joka tuntuu uudelta. Valitkaa, mitä tunnetilaa (esimerkiksi ilo, suru, kiukku, onnellisuus, murhe) lähдете käsittelemään valitsemallanne ilmaisukeinolla.

Vertailkaa ja pohtikaa, miten erilaiset ilmaisukeinot toimivat eri tunteiden kuvaamisessa ja millaiset keinot ovat itsellenne mieluisia ja miksi.

9. Lasten näköinen päivä

- **Tavoite:** Tarjota mahdollisuuksia vaikuttaa päiväohjelmaan ja tukea lasten osallisuutta.
- **Tilanne:** Projekti: suunnittelu- ja toteutuspäivä.
- **Tarvikkeet:** Lasten suunnitelman mukaisesti paperia ja kyniä, nauhuri, tabletti tai muu tallennusväline.

Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa tarkoittaa muun muassa sitä, että lapset ovat mukana rakentamassa yhteistä arkea. Monet maailmaisun keinot, kuten tarinat, kerronta ja kuvat, auttavat pientä lasta hahmottamaan ja sanoittamaan yhteistä tekemistä, toimintaympäristöä ja omaa roolia ryhmässä. Miltä näyttäisi ryhmän päiväohjelma lasten kuvittamana ja kertomana?

Lapsiryhmien päiväohjelmat koostetaan usein näkyviin seinälle erilaisin kuvakorttein, joista lasten on helppo seurata päivän kulkua ja erilaisia toimintoja. Kehittäkää päiväohjelmasta ryhmänne näköinen hyödyntämällä aitoja tilannekuvia ja lasten kertomaa.

Dokumentoikaa valokuvaamalla arjen toimintaa ja tilanteita. Antakaa kuvausvälineet lapsille ja opastakaa kuvaamiseen. Samalla voitte pohtia yhdessä, mitä ja ketä voi kuvata ja miten. Jutelkaa myös siitä, millaisista tekemisistä ja jutuista lapset haluaisivat kertoa ja näyttää muille, kuvatkaa niitä.

Katselkaa yhdessä kuvia ja pyydä lapsia kertomaan, mitä kuvissa tapahtuu. Kirjaa lasten kertomaa, tai tallentakaa ne yhdessä kännykän tai tabletin ääninauhurilla, videokameralla tai digisanelimella. Selostuksia voi kuunnella ja kirjata muistiin vielä jälkepäin.

Koostakaa kuvista ja lasten kertomasta kortteja, joista voitte rakentaa seinälle erilaisia päiväohjelmia. Päivänkulun seuraaminen omista kuvista on mielenkiintoista ja innostaa sanoittamaan ja pohtimaan yhteistä tekemistä.

10. Me mediataiturit

Harjoitus

- **Tavoite:** Tunnistaa omia mediankäyttöön liittyviä vahvuuksia ja taitoja.
- **Tilanne:** Toimintatuokio.
- **Tarvikkeet:** Erilaisia mediavälineitä ja -sisältöjä tai kuvia niistä.

Vahvuuksien pohtimiseen virittävän harjoituksen tavoitteena on hahmottaa, millaisia taitoja median-

käyttöön liittyy ja millaisia vahvuuksia ja osaamista lapsilla on median ja erilaisten välineiden käytöstä.

Jutelkaa yhteisen tuokion aluksi, mitä medialla tarkoitetaan ja millaisia asioita erilaisten medioiden tai välineiden kanssa voi tehdä. Valmiita mediavälineitä kuvaavia kortteja löytyy esimerkiksi Mediahyrrä- ja Mediakartan tuntijat -materiaaleista:

mediahyrra.mediakasvatus.fi

ja www.mediataitokoulu.fi/mediakartantuntijat

Jokainen saa vuorollaan kertoa, millaisessa mediatekemisessä hän on osaava, taitava tai rohkea. Kun lapsi on kertonut asian, jossa hän on hyvä, nousevat seisomaan myös muut, jotka kokevat olevansa samassa asiassa taitavia tai rohkeita. Kaikille seisomaan nousseille annetaan aplodit ja kannustetaan yhteen ääneen.

Kaikkien mukana olevien lasten mediavahvuudet käydään läpi ja varmistetaan, että kaikki saavat positiivista palautetta.

Vahvuuksia voi koota muistiin ja hyödyntää tulevilla yhteisissä mediaprojekteissa ja tehtävänjaoissa. Millaisia uusia mediataitoja ryhmänne haluaisi opetella?

11. Meidän mediaa

Harjoitus

- **Tavoite:** Tehdä lasten omaa mediakulttuuria näkyväksi lasten itsensä kertomana.
- **Tilanne:** Projekti tai useampia toimintatuokioita.
- **Tarvikkeet:** Lasten valitsemien hahmojen kuvia lehdistä tai itse piirrettyinä, tallennusväline kuten ääninauhuri tai tabletti.

Lapsille tärkeät kokemukset ja kiinnostuksen kohteet luovat perustan yhteiselle toiminnalle. Parhaita asiantuntijoita lasten elämään liittyvistä mediasisällöistä ovat lapset itse. Esitelkää ja tuokaa yhdessä tekemällä näkyväksi lapsille merkityksellisiä mediatarinoita, -hahmoja ja -kokemuksia.

Keskustelkaa lasten kanssa heidän lempipeleistään, -ohjelmistaan ja -hahmoistaan sekä kokemuksista niiden parissa. Pohtikaa yhdessä, millaiset tarinat ja hahmot ovat kiinnostavia ja miksi. Kirjatkaa ylös lasten suosikkeen nimiä ja etsikää niiden kuvia lehdistä, mainoksista tai netistä. Voitte pohtia ja tutkia myös, millaisia oheistuotteita lasten suosikkitarinoihin ja -hahmoihin liittyy ja mitä omasta lähiympäristöstä löytyy.

Kootkaa nimet, kuvat ja tiedot lasten suosikeista näkyviin ryhmätilan seinälle tai taululle.

Valitkaa lasten kanssa ryhmän TOP5-mediasisällöt – tarvittaessa vaikka äänestämällä.

Tehkää pienryhmissä tarkemmat esittelyt viidestä suosikista. Ideoikaa, miten tarinoita, pelejä ja hahmoja voisi esitellä. Pohtikaa esimerkiksi, mitä tarinas-

sa tapahtuu, mihin paikkaan se sijoittuu ja keitä ovat päähenkilöt. Tai mitä pelissä yritetään tehdä tai saavuttaa ja millaisia pelihahmoja ja -ympäristöjä siinä on? Mikä tarinassa tai pelissä on lasten mielestä parasta ja kiinnostavinta? Entä onko niissä jotain pelottavaa, liian jännittävää tai muuta lasten mieltä askarruttavaa? Voitte miettiä myös, minkä ikäisille suosikit parhaiten sopivat.

Lapset voivat tehdä esittelyt piirtämällä ja kertomalla kuvista. Selostukset voidaan tallentaa ääninauhurilla tai videoimalla. Videoklipit voi halutessa liittää esimerkiksi Aurasma-sovelluksella tai QR-koodeilla lasten piirroksiin, jolloin mobiililaitteen avulla on helppo katsella piirroksia ja samalla kuunnella lasten esittelyä suosikistaan.

Lasten suosikkeja voi esitellä myös hyödyntämällä kamerakynän pedagogiikkaa. Tehtävänä on siis kuvata videoesittely mediasuosikista. Aluksi lapset miettivät pienryhmässä, mitä he haluavat suosikistaan kertoa ja miten sitä esitellä. He voivat käyttää esittelyssä apuna esimerkiksi kuvia, leluhahmoja ja muuta rekvisiittaa tai haastatella kavereita kertomaan lyhyesti pelistä tai tarinasta. Seuraavaksi lapset sopivat kuvaustehtävän työnjosta (kuvaaja, kertoja, näyttäjänä ja niin edelleen). Esittely kuvataan yhdellä otolla, jonka pituus on korkeintaan 1–2 minuuttia. Valmiit esittelyvideot katsellaan yhdessä ja jutellaan vielä niiden herättämistä ajatuksista.

MEDIALEIKIT JA PELIT INNOSTAVAT YHTEISEEN OPPIMISEEN

Mediataitojen kehittämisessä laitteet eivät ole välttämättömyys. Mediakasvatuksessa voi hyödyntää leikkiä, juttelua ja mielikuvitusta. Lapsi työstää oppimiaan asioita arjessa, ja leikki on lapselle luontainen tapa toimia. Leikillisyydellä ja yhdessä tekemällä voi kehittää lapsen mediataitoja hausalla ja aikuistakin innostavalla tavalla. Leikki-ikäisen lapsen mielikuvitus jatkaa opittua asiaa ja kehittelee sen ympärille omaa tarinaa ja omaa tekemistä. Jo varsin pienen lapsen kanssa voi työstää monin eri tavoin omia sisältöjä ja havain-toja mediamaailmasta.

Lapselle asian jakaminen ja yhdessä kokeminen aikuisen kanssa on hyvin tärkeää. Aikuisen kanssa on turvallista kokea erilaisia tunteita ja harjoitella omaa itseilmaisua sekä tutustua eri mediasisältöihin. Useimmat lapset toivovat, että aikuiset esimerkiksi pelaisivat heidän kanssaan enemmän. Median käyttäminen yhdessä lapsen kanssa on lapselle arvokas hetki ja tarjoaa tilaisuuden keskustella median herättämistä ajatuksista ja tunteista. Tutustumalla lapsen mediankäyttöön opitaan lapsen maailmasta. Aikuinen voi rikastuttaa lapsen mediankäyttöä erilaisilla sisällöillä ja opastaa mediankäyttöä omalla esimerkillään.

Varhaiskasvattajat voivat ehdottaa yhteistä mediakasvatustoimintaa myös yhteistyökumppaneille, kuten kirjastoille. Monissa kirjastoissa on mediakasvatukseen perehtyneitä ammattilaisia, jotka auttavat mediatuokion suunnittelussa ja toteuttavat esimerkiksi mediavinkkauksia.

Vinkkejä

- ▶ Valitkaa peliaiheista tuokiota varten yhdessä jokin tuttu peli. Rakentakaa pelin ympäristöä muistuttava rata pehmoleluista, tyyneistä ja muista tarvikkeista ja esittäkää pelihahmoja. Leikin yhteydessä voi pohdita pelaamisen sääntöjä, oppia yhdessä pelaamista ja ongelmatilanteiden ratkaisua.
- ▶ Pelejä voi käsitellä myös piirtämällä tai muulla kuvallisella ilmaisulla. Piirtäkää yhdessä pelihahmoja, liisäkarttoja tai tehtäviä suosikkipeleihin. Pyydä lapsia kertomaan omista lempipeleistä ja pelaamisesta piirroksin. Jutelkaa, mikä peleissä kiehtoo ja millainen olo pelaamisesta tulee.
- ▶ Järjestäkää lasten tulevaisuuspaja, jossa kuvitellaan ja piirretään tai askarrellaan erilaisia tulevaisuuden medialaitteita ja millaisia ominaisuuksia niillä on. Tulevaisuuden laitteita voi kuvitella myös tekemällä yhdessä animaation tai videon kamerakynäteknikalla.
- ▶ Lasten omalla uutiskatsauksella voidaan harjoitella erilaisia rooleja ja kokeilla erilaisia mediatehtäviä. Jokainen lapsi voi vuorollaan leikkiä uutistenlukijaa ja kertoa oman päivän tärkeimmän uutisensa. Leikkiä varten voi askarrella pahvisen television. Uutistenlukijan lisäksi voidaan leikkiä muita media-ammatteja, kuten kuvaajaa ja haastattelijaa. Mitä muita rooleja keksitte?
- ▶ Lasten ja aikuisten yhteisessä medialeikkituokiossa voi käsitellä turvallisesti lapsia askarruttavia uutistahtumia ja huolia.

*Pia Göös
kirjastoneuvoja, Espoon kaupunginkirjasto*

Vinkki

- ▶ Lasten tekemistä esittelyistä voidaan koostaa Meidän mediaa -näyttely, jonne kutsutaan vanhempia ja muiden ryhmien lapsia ja kasvattajia tutustumaan ja juttelemaan lapsille tärkeistä mediajutuista.

12. Omat kuvat vahvistavat

Harjoitus

- ▶ **Tavoite:** Tukea itsetuntemusta omakuvan keinoin, kuunnella ja kunnioittaa toisten toiveita.
- ▶ **Tilanne:** Projekti tai useampia toimintatuokioita.
- ▶ **Tarvikkeet:** Tabletti, kamera tai älypuhelin, tietokone, tulostin, paperia tai kartonkia.

Harjoituksella tuetaan itsetuntemusta omakuvan keinoin, toiveiden huomioimista ja opetellaan toisten kuvaamista kuvattavien haluamalla tavalla. Harjoitus kannustaa antamaan kuvavalinnan lapsille itselleen ja mahdollisuuden vaikuttaa siihen, miten heidät kuvissa esitetään.

Lapset suunnittelevat kuvan itsestään haluamassaan paikassa, ja kaveri tai aikuinen toteuttaa sen lapsen ohjeiden mukaisesti. Harjoituksessa on tärkeää, että lapset saavat valita, miten itsensä esittävät ja miten oma kuva mahdollisesti laitetaan esille. Kuvia voi katsella jo kuvausvaiheessa, jotta kuvasta tulee mieluinen. Myös ryhmän aikuiset voidaan kuvata lasten avustuksella samaan tapaan.

Yhdessä otetut kuvat tulostetaan ja niistä voi ryhmän halutessa koota vaikka yhteisen valokuvanäyttelyn.

Kuvien katselun lomassa voidaan jutella tai tehdä lyhyitä haastatteluja, joissa lapset kertovat, mitä he halusivat kuvalla kertoa itsestään. Kirjatut haastattelut voi liittää kuvien yhteyteen.

Kuvista voi vaihtoehtoisesti tehdä esimerkiksi Book Creatorilla tai muulla ohjelmalla digitaalisen kuvakirjan, johon haastattelut liitetään.

Harjoituksen voi toteuttaa myös käsittelemällä ja kuvaamalla erilaisia tunteita ja niiden ilmaisua. Ottakaa yhdessä kuvia ilmeistä ja eleistä, jotka kertovat, miten lapsi tulee iloiseksi, millainen lapsi on, jos häntä pelottaa tai suututtaa tai miltä rakkaus tai uteliaisuus näyttää.

13. Lempiasiat muille tutuiksi

Harjoitus

- ▶ **Tavoite:** Tukea lapsen itsetuntemusta, harjoitella myönteisen palautteen antamista ja vastaanottamista.
- ▶ **Tilanne:** Projekti: kolmena päivänä noin 30–45 minuuttia/kerta.
- ▶ **Tarvikkeet:** Erilaisia lehtiä, rullapaperia tai isoja arkkeja, piirustusvälineitä, saksia, liimaa, tabletti tai sanelin äänen tallentamiseen.

Lapset piirtävät pareittain toisistaan ääriviivoja mukaillen kokovartalokuvat omille isoille papereille. Kukin lapsi saa täydentää oman kuvansa haluamallaan tavalla.

Tutkikaa ja etsikää yhdessä erilaisista lehdistä kuvia itselle mielisistä tai tärkeistä asioista. Kuvat leikataan irti ja liimataan osaksi kokovartalokuvaa. Kuvia voi myös etsiä ja tulostaa netistä tai piirtää itse.

Esitellään omat työt muille kertomalla kuvien avulla itselle mielisistä asioista ja miksi ne ovat kivoja tai kiinnostavia. Kertomisen taustalle voi laittaa soimaan lapsen valitsemaa lempimusiikkia ja muuta sopivaa äänimaisemaa. Pohtikaa yhdessä, mikä lapsille mieluisia asioita yhdistää.

Kun oma kuva on esitelty, toiset lapset ja aikuiset kertovat lapselle tästä kivoja asioita. Jos esillä oleminen tuntuu jännittävältä, lasta voi kehua esimerkiksi hänen lempilelulleen ja lapsi voi kuunnella vieressä. Jutelkaa, miltä tuntui kuunnella kivoja asioita itsestä ja kertoa niitä muille.

Lasten kanssa voi tehdä myös äänityksen tai ryhmän oman radio-ohjelman tai podcastin, jossa lapset haastattelevat toisiaan ja kertovat itselle mielisistä asioista. Äänityksiä lapsille mieluista ja tärkeistä asioista voi jakaa vanhemmille. Mieluisten juttujen haastattelujen tekoa voi jatkaa kotona vanhempien ja muiden perheenjäsenten kanssa.

14. Minä osaan, minä harjoittelen

Harjoitus

- ▶ **Tavoite:** Vahvistaa lapsen myönteistä minäkuvausta, tunnistaa omia vahvuuksia ja unelmia.
- ▶ **Tilanne:** Yksilökohtaiset tuokiot.
- ▶ **Tarvikkeet:** Muistiinpanovälineet, kamera, tarvittaessa tabletti tai nauhuri haastattelun tallentamiseen.

Omia vahvuuksia käsittelevässä harjoituksessa lapset tunnistavat ja kertovat, mitä he osaavat mielestään hyvin tai missä he ovat taitavia. Lisäksi pohditaan, mitä haluaisi oppia tai millaisissa asioissa kehittyä. Asiat tai taidot voivat liittyä lempileikkeihin, mediasisältöihin tai muihin lapsen kiinnostuksen kohteisiin tai kaveritaitoihin.

Lapset voivat haastatella toisiaan tai käydä parin kanssa aikuisen haastattelussa, jossa jutellaan ensin asioista tai taidoista, joissa ollaan hyviä, ja toiseksi asioista, joissa halutaan kehittyä ja oppia uutta.

Kerro lapsille, että haastattelussa vastataan kahteen kysymykseen, joihin ei ole oikeita tai väriä vastauksia. Tarkoitus on auttaa tunnistamaan omia taitojaan ja mitä lapsi haluaisi seuraavaksi oppia. Anna aikaa vastaamiseen, kannusta ja kehu. Auta tarvittaessa.

Kirjaa lasten vastaukset muistiin harjoituksen seuraavaa vaihetta varten. Haastattelut voidaan tallentaa digivälineillä, jolloin niiden kuuntelu ja lasten kertomaan palaaminen jälkikäteen onnistuvat.

Suunnitelkaa ja ottakaa yhdessä haastattelujen jälkeen kustakin lapsesta kaksi valokuvaa. Toinen tuo esille lapsen kertoman oman vahvuuden ja toinen asian, jonka haluaisi oppia tai taidon, jonka haluaisi saavuttaa.

Lapset saavat itse suunnitella, miten haluavat tulla kuvatuiksi. Jo olemassa olevista ja tulevista vahvuuksista kuvataan muutama otos, joista lapsi saa itse valita mieleisensä. Mikäli kuva-aihe on hankala toteuttaa (esimerkiksi hiihtäminen) voi sopivaa kuvaa etsiä lehdistä tai netistä. Netin maksuttomia kuvapankkeja (Unsplash.com, Pixabay.com) tai Flickr-palvelun tai Googlen tarkennettua hakua ja käyttötarkoituksen määrittelyä voi hyödyntää kuvien etsinnässä.

Kunkin lapsen kuvat omasta vahvuudesta ja oppimistavoitteesta voidaan tulostaa näyttelyiksi seinälle, jakaa kotiin vietäviksi tai lisätä lapsen omaan kansioon.

15. Vahvuustassut

Harjoitus

- ▶ **Tavoite:** Kannustaa tunnistamaan ja ilmaisemaan vahvuuksia, osallistaa perheet harjoitukseen.
- ▶ **Tilanne:** Projekti tai useampia toimintatuokioita.
- ▶ **Tarvikkeet:** Paperia ja kartonkia, tusseja, äänentallennin kuten nauhuri tai tabletti, tarvittaessa pehmolelu.

Harjoituksessa vahvistetaan itsetuntoa ja ymmärrystä omista vahvuuksista ja opitaan lisää itsestä ja kaverista mediailmaston keinoin.

1. kerta: Piirtäkää paperille omien käsien eli vahvuustassujen ääriiviivat. Kädet voi myös valokuvata ja kuvat tulostaa. Kuvia voi tuunata mieluisaksi eri tekniikoita hyödyntäen.

2. kerta: Vanhempia pyydetään kirjoittamaan kuvan jokaiseen sormeen ihania asioita lapsesta ja erilaisista asioista, joissa lapsi on hyvä. Vahvuudet voi kerätä esimerkiksi vanhempainillassa tai lasta noutaessa.

3. kerta: Luetaan vanhempien lapsistaan nimeämät vahvuudet ryhmässä. Samalla lapset saavat kertoa toisistaan myönteisiä asioita: miksi toinen on hyvä kaveri ja mitä hän osaa. Aikuinen auttaa tarvittaessa, jotta jokainen lapsi kuulee positiivisia ajatuksia itsestään.

Joskus keskipisteenä oleminen tai itsestä kertominen muiden edessä voi olla vaikeaa. Tilannetta voi auttaa esimerkiksi ottamalla avuksi tutun pehmolelun tai ryhmän maskotin, jota lapsi pitää sylissään. Toiset kertovat pehmolelulle, millainen kaveri lapsi on ja millaisia asioita tämä osaa erityisen taitavasti.

Kirjatkaa muistiin tai nauhoittakaa toisten lasten ajatuksia, jotta niihin voidaan palata myöhemmin. Äänitiedoston voi lähettää myös koteihin, jos se sopii ryhmälle.

4. kerta: Lapsi piirtää tehtävän päätteeksi oman kuvansa, joka liitetään vahvuustassuun. Aikuinen voi auttaa kirjoittamaan paperille lasten vahvuusajatuksia, jotka liitetään osaksi työtä.

16. Terve, moro, hei!

- ▶ **Tavoite:** Ymmärtää tervehtimisen merkitys.
- ▶ **Tilanne:** Toimintatuokio.
- ▶ **Tarvikkeet:** Iso paperi tai taulu.

Myönteiset vuorovaikutussuhteet ja tunne vertaisryhmään kuulumisesta edistävät oppimista ja kokemusta osallisuudesta. Yhteenkuuluvuuden tunnetta voi rakentaa huomioimalla toiset ihmiset ja heille tärkeät asiat sekä luomalla yhteisiä juttuja.

Tutkikaa ja harjoitelkaa lasten kanssa erilaisia tapoja huomioida toinen kohdatessa sekä ideoikaa ryhmälle omia tervehtimistapoja.

Keskustelkaa lasten kanssa, millaisia eri tervehtimisen ja toisen huomioimisen tapoja heille tulee mieleen. Mitä esimerkiksi sanot kaverille, kun näet hänet vaikkapa aamulla päiväkotiin tullessa? Tai millaisista kaverin tai aikuisen ilmeistä, eleistä tai tekemisistä voit päätellä, että hän on huomannut sinut tullessasi paikalle? Pohtikaa myös, miltä itsestä tuntuu, kun toinen tervehtii tai huomaa sinut.

Kootkaa lasten mainitsemia tapoja kirjoittamalla tai piirtämällä isolle paperille tai taululle sekä kokeilkaa niitä käytännössä. Esittäkää toisillenne sanallisia tervehdyksiä kuten "Hei!" "Moi!" "Huomenta!" "Mitä kuuluu?" erilaisin äänensävyin: iloisesti, kiukuisesti, väsyneesti, kuiskaamalla, huutamalla, muisemalla, laulamalla ja niin edelleen. Pohtikaa ja kokeilkaa myös, miten erilaisilla ilmeillä, eleillä ja kosketuksella voisi toista tervehtiä mukavalla tavalla. Huomioikaa myös lasten perheissä mahdollisesti puhutut muut kielet tai erilaiset viestinnän tavat.

Kerätkää ja valitkaa kokeilujen perusteella ryhmän käyttöön sellaisia tervehtimistapoja, joista tulee hyvä mieli ja jotka saavat tuntemaan, että on tervetullut ja kuuluu porukkaan. Voitte piirtää, kirjoittaa tai kuvata erilaisista tavoista kortteja, joista voi valita vaikkapa joka viikolle harjoiteltavan tervehdystavan.

Ideoikaa ryhmän oma kokoontumistervehdys, jota voitte käyttää vaikkapa aamupiirissä tai muissa yhteisissä hetkissä. Siinä voi olla mukana esimerkiksi erilaisia eleitä, liikkeitä, ääniä, rytmittelyä tai riimitelyä.

17. Etsi parit -viesti

- ▶ **Tavoite:** Innostaa löytämään monia tapoja kommunikoida muiden kanssa.
- ▶ **Tilanne:** Useampia toimintatuokioita tai projekti.
- ▶ **Tarvikkeet:** Tabletti, kartonkia ja kyniä, tai paperia ja tulostin, (kontaktimuovia).
- ▶ **Tila:** Iso sisätila tai piha.

Lasten monilukutaitoa edistetään innostamalla heitä tutkimaan, tuottamaan ja kokeilemaan itse erilaisia tapoja viestiä ja kommunikoida toisten kanssa. Harjoituksessa tehdään lasten kanssa muistipelikortit, joilla pelataan yhdessä liikunnallista viestimustipeliä.

Pohtikaa ensin lasten kanssa, mitä tunteita ja asioita erilaisilla ilmeillä, eleillä ja koskettamalla voisi toiselle ihmiselle kertoa ja ilmaista. Miltä voisi näyttää esimerkiksi ilo, suru, viha, pelko tai hämmästyminen? Entä mitä tarkoittaa, jos kaveri näyttää peukkua, työntää kämmenensä eteenpäin sormet pystyssä tai pudistaa päätään? Tai jos kaverilla on kädet korvilla tai silmillä? Millaisessa tilanteessa kaveria voisi halata, silittää olkapäästä tai heittää hänelle "ylävitosen"?

Kokeilkaa, tutkikaa ja nimetkää yhdessä erilaisia viestintätapoja. Voitte käyttää apuna vaikkapa peiliä tai tabletin etukameraa. Valitkaa kokeilujenne perusteella 10–15 erilaista tapaa, jotka piirräte ja kopioitte tai valokuvaatte ja tulostatte tuplana muistipelikortteiksi. Kortit voi päällystää kontaktimuovilla.

Pelatakaa muistipeliä joukkueittain isossa sisätilassa tai ulkona. Korttipareista toiset levitetään maahan sopivan juoksumatkan päähän ja toiset jätetään pinon joukkuejonojen eteen. Pelin alkaessa jonojen ensimmäiset ottavat pinosta yhden kortin ja juoksevat etsimään niille maasta paria. Jos käännetty kortti ei ole oikea, se käännetään takaisin, ja lapsi juoksee antamaan kädessään olevan kortin jonossa seuraavalle etsijälle. Kun oikea pari kuvalle löytyy, vie löytäjä kuvaparin joukkueelleen, ja seuraava lapsi jonosta hakee pinosta uuden kortin ja juoksee etsimään sille paria. Näin jatketaan, kunnes kaikki parit on löydetty. Lopuksi joukkueet laskevat löytämänsä parit, ja sitten löytänyt voittaa.

18. Robottikaverin opastus

Harjoitus

- ▶ **Tavoite:** Harjoitella yhteistyötä, ohjeiden antamista ja kuuntelemista.
- ▶ **Tilanne:** Toimintatuokio.
- ▶ **Tarvikkeet:** Teippiä/liidut, kaksi noppaa, kaksi samanlaista pakkaa kuvia/symboleja tai tunnekortteja.
- ▶ **Tila:** Sali, piha tai muu riittävän iso tila.

Harjoituksessa kokeillaan robottina olemista ja harjoitellaan yhteistyötä sekä täsmällisten ohjeiden antamista, kuuntelua ja niiden mukaan toimimista.

Miettikää ja tutkikaa ennen harjoituksen aloittamista, millaista olisi olla robotti. Minkälaisia robotteja olette nähneet ja missä? Millaisia ne olivat? Missä robotit voivat olla hyviä? Mitä ihmiset osaavat, mutta robotit eivät? Miten robotti tietää, mitä tehdä tai minne mennä? Etsikää aiheesta lisätietoa ja tutkikaa erilaisten robottien kuvia kirjoista tai muista mediasisällöistä. Kirjastosta voi kysyä aiheeseen sopivaa vinkkausta.

Tehkää teipillä lattialle tai liiduilla tai muilla välineillä pihalle suurikokoinen ruudukko (esimerkiksi 5 x 5), jossa mahtuu ottamaan askelia. Asetelkaa jokaiseen ruutuun tunnekortti tai tulostettu kuva lapsille tutuista media- tai pelihahmoista kuvapuoli ylöspäin. Toiset samanlaiset kortit tai kuvat laitetaan arvontapussiin. Ruudukkoon voi jättää myös tyhjiä ruutuja.

Jaat lapset pareiksi, joista toinen on robotti ja toinen robotin opastaja. Tehtävä on harjoitella antamaan erilaisia yksinkertaisia ohjeita, joiden mukaan robotti liikkuu ruudukolla. Robotti asettuu valmiiksi ruudukon johonkin kulmaan. Opastaja ottaa arvontapussista kortin tai kuvan ja katsoo, mistä päin ruudukkoa löytyy sama kuva. Tehtävänä on ohjata robottipari yksinkertaisilla ohjeilla, sanoilla tai kevyillä kosketuksilla kuvan luokse.

Sopikaa yhdessä millaisilla neuvoilla robotti osaa edetä, esimerkiksi askel kerrallaan. Kun robotti pääsee oikean kortin luo, vaihdetaan rooleja ja kokeillaan uudestaan. Oikean kortin luokse päästyään pari voi yhdessä tehdä kuvan tunteeseen sopivan eleen tai huudahtaa jonkin mediahahmoon liittyvän sanan.

Ruudukolla voi liikkua myös useampi robotti samaan aikaan, esimerkiksi kaksi paria kerrallaan. Robotit asettuvat ruudukon alalaitaan. Opastajat ohjaavat vuorollaan omaa robottiparia koskettamalla selkää tai sanomalla esimerkiksi ”kolme taputusta selkään” (ota kolme askelta eteenpäin), yksi taputus oikeaan tai vasempaan olkapäähän (ota yksi askel oikealle/vasemmalle). Jatketaan niin, että kaikki ryhmän lapsen ovat saaneet olla robottina ja opastajana.

Jos haluatte ja se on ympäristön kannalta turvallista, robottina liikkuva voi edetä sokkona liina silmillään ja keskittyä vain kuultuihin tai kosketuksina annettuihin yksinkertaisiin ohjeisiin.

ONKO ROBOTILLAKIN TUNTEET?

Yksi viime vuosikymmenien suuria muutoksia on ollut maailman digitalisoituminen. Tietokoneet ja myöhemmin älypuhelimet ja tabletit ovat korvanneet perinteisiä kommunikaation sekä työn ja vapaa-ajan välineitä. Digitalisaatio on yltänyt jo siihen pisteeseen, että digitaalisessa teknologiassa ei ole mitään outoa, pikemminkin päinvastoin. Esimerkiksi lankapuhelimen käyttö tai vaikkapa pitäytyminen sosiaalisesta mediasta on siinä määrin harvinaista, että sitä pidetään kannanottona. Siksi puhtaankin post-digitaalisesta maailmasta: maailmasta, jossa digitaalisuus on niin yleistä, ettei siinä ole mitään ihmeellistä.

Post-digitaalinen maailma näyttäytyy luonnollisesti lasten elämässä. Tablettikoneita käyttävät jo taaperot, ja verkosta milloin vain saatavilla olevat lastenohjelmat ovat tulleet perinteisen Pikku Kakkosen rinnalle. Toisaalta digitalisaatio tuo muutospaineita työhön, esimerkiksi robotteja nähdään yhä useammin työntekijöinä. Asiassa on sekä hyviä että huonoja puolia, esimerkiksi robottilääkärit tekevät tutkitusti vähemmän virheitä, mutta toisaalta niiltä puuttuu inhimillinen kontakti ihmiseen. Digitalisaation yleistyessä on kysyttävä, mitä asioita haluamme digitalisoida.

Digitaalinen tekniikka perustuu aina koodiin. Tämä tarkoittaa sitä, että laite onkin jonkun ohjelmoima. Robotti ei siis ajattele, eikä tunne siinä mielessä missä me ihmiset. Robotin ajattelussa ja mahdollisissa tunteissa on siis aina kyse ohjelmoijan päätöksistä. Digitaalisen teknologian ohjelmoitu luonne on tärkeää ymmärtää yhteiskunnassa: meillä on mahdollisuus vaikuttaa siihen, millaista digitaalinen teknologia on ja miten se käyttäytyy.

Digitaalisen teknologian ohjelmointimahdollisuutta voi käyttää työskennellessä lasten ja mediakasvatuksen kanssa. Yksinkertaisilla ohjelmilla (esimerkiksi Scratch tai Scratch Junior) tai roboteilla (esimerkiksi Sphero, Lego-robotit) voi ohjelmoida robotin vastaamaan tietyllä

tavalla tietynlaiseen käytökseen. Yksinkertaisilla jos-tai-lauseilla robotin voi esimerkiksi ohjelmoida tulemaan iloiseksi tietynlaisesta toiminnasta ja surulliseksi toisenlaisesta. Robotti myös jaksaa ylläpitää tunnetilaa: niin kauan kuin -tyyillisillä komennoilla roboti pysyy tietynlaisena, kunnes saamme odotetun vastauksen. Robotti voi sinällään olla hyvä tunneilmaisun opettaja: se on helppo inhimillistää, mutta silti se ei pahastu virheistä eikä väsy. Kaiken lisäksi tunneilmaisun opettelu ohjelmoimalla saattaa tuoda ymmärrystä myös post-digitaaliseen maailmaan ja ajatuksia siitä, mitä haluamme korvata digitaalisella teknologialla ja mitä emme.

Vinkkejä

- ▶ Miettikää ja kokeilkaa, miten robotit toimivat ja miten niitä voidaan ohjata. Mitä robotit näkevät? Mistä ne saavat energiaa? Milloin robotti väsy?
- ▶ Kokeilkaa ”ohjelmoida” toisianne esimerkiksi pareittain. Toinen on robotti ja toinen ohjelmoija. Keksikää kosketuksen avulla annettavia komentoja, esimerkiksi taputus oikealle olkapäälle tarkoittaa askelta oikealle. Voitte myös kirjoittaa tai piirtää lapuille erilaisia komentoja, esimerkiksi ”nosta käsi” tai ”hyppää”. Laput sekoitetaan pinoksi, josta nostetaan komentoja tehtäväksi. Pohtikaa yhdessä robotin ja ihmisen hyviä ja huonoja puolia.
- ▶ Jos mahdollista, ladatkaa päiväkodissanne tabletille Scratch Junior -sovellus ja kokeilkaa pienen pelin suunnittelua yhdessä. Voitte ohjelmoida pelihahmolle esimerkiksi erilaisia tunnetiloja. Mitkä ovat jonkin tunteen tunnusmerkit? Toimivatko ihmisten tunteet samalla tavalla?

*Tomi Dufva
tutkija, Aalto-yliopisto
Käsityökoulu Robotin perustajajäsen*

19. Supersankareiden ryhmä

Harjoitus

- ▶ **Tavoite:** Tarkastella supersankarihahmoin liitettyjä vahvuuksia ja heikkouksia.
- ▶ **Tilanne:** Toimintatuokio ja yksilölliset tuokit. Mahdollista laajentaa projektiksi.
- ▶ **Tarvikkeet:** Erilaisia rekvisiittaa, kuten roolivaatteita, kasvovärejä, piirustustarvikkeita, kamera tai tabletti, tulostin.

Harjoituksessa tutustutaan lapsille tuttuihin tai innostaviin mediahahmoin ja tutkitaan niiden vahvuuksia ja supervoimia. Eläydytään supersankareiksi, joilla on erilaisia ominaisuuksia ja leikitään yhdessä. Harjoitellaan muita huomioivia kuvaustilanteita, oman mielipiteen ilmaisua ja toisten toiveiden kunnioittamista.

Suunnitelkaa omat supersankarihahmot, jolla on jokin erityinen taito sekä yksi heikkous. Hahmo voi olla esimerkiksi elokuvasta, kirjasta tai sarjakuvasta, kokonaan itse keksitty tai yhdistelmä mediasta tuttua ja itse keksittyä. Oman sankarihahmon voi piirtää tai toteuttaa roolivaatteilla, kasvomaaleilla tai muulla rekvisiitalla. Kokonaan lapsiryhmän supersankaritaidot ja ominaisuudet voi suunnitella niin, että ne tukevat ja täydentävät toisiaan.

Jatkoharjoitus: Sankareiden ryhmäkuva

Toteuttakaa leikillisen harjoituksen yhteydessä kuvaustilanteita, jossa lapsi kuvataan omana supersankarihahmonaan siten, miten hän itse toivoo ja haluaa tulla kuvatuksi. Kuvan saa itselleen muistoksi. Ota-kaa päiväkodin kaikista supersankareista myös yhteinen ryhmäkuva, joka laitetaan esille tai jaetaan kaikille muistoksi.

Muistelkaa ja tutkikaa, miten supersankarit puhuvat. Liittäkää valmiiseen muotokuvaan tai piirroksen tyhjä puhekupla, johon lapsi saa keksiä oman supersankarilausahduksen.

Supersankarimuotokuvista ja ryhmäkuvasta kerätään näyttely, jonka avajaisiin kutsutaan vanhemmat ja perheet. Näyttelyyn voi tulla omaksi lempisupersankariksi sonnustautuneena.

Jatkoharjoitus: Digitaalinen tarinankerronta

Voitte jatkotyöstää supersankarihahmoistanne laajemman, päiväkodin yhteisen mediaprojektin, jossa sankarit seikkailevat itse tehdyssä videossa, lehdes- sä, sarjakuvassa, pelissä tai digitaalisen tarinankerronnan keinoin. Ohjeita digitaaliseen tarinankerrontaan:

www.maailmankoulu.fi/node/577

20. Mediahahmot yhdistävät

Harjoitus

- ▶ **Tavoite:** Tutkia eri kulttuureiden tarinoita, harjoitella monilukutaitoa.
- ▶ **Tilanne:** Yksi tai useampia toimintatuokioita.
- ▶ **Tarvikkeet:** Omia tai kirjastosta lainattuja satu- tai kuvakirjoja, lasten mediaa, esimerkiksi videoita ja lastenohjelmia.

Harjoituksessa etsitään ja tutkitaan lasten media-suosikkeja eri puolilla maailmaa. Pohditaan yhtäläisyyksiä ja erilaisia mediakokemuksia. Etsitään yhteisiä tekijöitä ja kiinnostuksen kohteita sekä tutkitaan moninaisuutta.

Lainatkaa kirjastosta tai tuokaa kotoa eri maiden eläinsatukirjoja ja tutkikaa niissä esiintyviä eläimiä. Mikä eläin on kuvattu saduissa fiksunä, mikä viekkaana, mikä lempeänä? Mikä kaikissa saduissa on yhteistä?

Voitte tutkia ja käsitellä myös lasten tämän hetkisiä suosikkielokuvia, pelejä tai sarjoja. Mikä niissä kiehtoo? Moni elokuva tai peli on sellainen, että sitä katselevat tai pelaavat lapset eri puolilla maailmaa. Miten samat suosikkitarinat voivat näytettyä lapsille muissa maissa? Ihmetyttävätkö, innostavatko tai jännittävätkö samat asiat?

Etsikää ja tutkikaa yhdessä myös erikielisiä sisältöjä. Oletteko katselleet erikielisiä ohjelmia tai elokuvia? Miltä vieras kieli kuulostaa? Mitä erilaisista mediasisällöistä voi ymmärtää tai oppia, vaikka kieltä ei osaisi? Löydättekö sisällöistä tutun kuuloisia sanoja tai entuudestaan tuttuja asioita? Mikä tuntuu tutulta, mikä uudelta?

Kirjastosta voi kysyä harjoitukseen sopivaa kirjaa tai mediavinkkausta.

Lapsilähtöinen kasvatuskumppanuus

Vanhemmat ovat lapselle tärkeitä mediakasvattajat ja mediankäytön mallin antajat, mutta myös ammatillaiset ja muut läheiset kasvattajat ovat keskeisessä asemassa lapsen mediataitojen ja tasapainoisen mediankäytön tukemisessa. Aikuisten tehtävä on auttaa lasta kehittämään eettistä ja vastuullista mediasuhdetta sekä kaveri- ja vuorovaikutustaitoja, joita myös digitaaliset ympäristöt edellyttävät.

Lapsi tarvitsee kasvun, kehityksen ja oppimisen tueksi kasvatuskumppanuutta, jolla vahvistetaan lapsen osallisuutta, kuulluksi, nähdyksi, tuetuksi ja ymmärretyksi tulemistä. Yhteisessä kasvatustyössä vanhemmat ja päiväkodin ammatillaiset voivat täydentää ja oppia toistensa toteuttamasta mediakasvatuksesta.

Keskinäisen kumppanuuden ja kunnioituksen lisäksi on puolin ja toisin oltava kiinnostuneita lapsen media-arjesta niin kotona kuin varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvattajat voivat esimerkiksi kertoa van-

hemmille lasten medialeikeistä tai mediatuotoksista. Lasten tuottamien sisältöjen avaaminen tekee lapsen toimintaa ja ajattelua näkyväksi, mikä helpottaa hahmottamaan lapsen tarvitsemaa tukea. Vanhempaan on tärkeä olla läsnä lapsen mediankäytössä sekä seurata, mitä lapsi medialla tekee ja miten mediankäyttö vaikuttaa lapsen ja muiden elämään ja vertaissuhteisiin.

Kodit mukaan mediakasvatuksen suunnitteluun

Vanhemmat kannattaa ottaa mukaan päiväkodin mediakasvatuksen suunnitteluun. Vanhempien oma mediaosaaminen ja mahdollisuudet tukea ja osallistua varhaiskasvatuksen mediakasvatukseen ja mediaprojekteihin kannattaa kartoittaa ja hyödyntää.

Varhaiskasvattajien ja vanhempien on hyvä jakaa kokemuksia lapsen mediankäytön ohjaamisesta ja siihen osallistumisesta esimerkiksi lapsen varhaiskas-

vatussuunnitelmakeskusteluissa. Yhdessä voidaan pohtia, miksi lapset käyttävät mediaa sekä mihin tarkoitukseen vanhemmat ja varhaiskasvattajat mediaa ja laitteita tarjoavat.

Keskustelu lähtee lapsen näkökulmasta ja kokemuksista. Millaisesta mediankäytöstä lapsi pitää? Millaisia mediasääntöjä hänellä on? Mitä sääntöjä on vaikea ymmärtää tai noudattaa? Mitä asioita lapsi haluaisi jakaa ja tehdä yhdessä aikuisten kanssa? Millaisista asioista lapsi keskustelee kavereidensa kanssa ja miten arjessa sovitetään yhteen kotien erilaisia sääntöjä?

Vanhemmat tarvitsevat kannustusta

Varhaiskasvattajat ja muut ammattilaiset voivat rohkaista vanhempia tutustumaan ja osallistumaan lapsen mediankäyttöön. Siihen on tilaisuus esimerkiksi esittelemällä lasten tekemiä mediatuotoksia vanhempainilloissa tai järjestämällä päiväkodin eteiseen näyttelyn, johon voi tutustua lasta hakiessa.

Varhaiskasvatuksessa voidaan mahdollistaa vuoropuhelua mediakasvatukseen liittyvistä kysymyksistä perheiden välillä vanhempainilloissa, lasten koteihin viedyllä mediatuotoksilla ja päivittäisissä keskusteluissa ja kohtaamisissa päiväkodilla. Varhaiskasvattajat voivat myös kannustaa lasten vanhempia keskinäiseen keskusteluun ja yhteydenpitoon lasten turvallisesta mediankäytöstä, hyvien käytäntöjen jakamisesta ja eri perheissä luotujen mediankäytön sääntöjen kunnioittamisesta.

Ammattilaiset voivat muistuttaa vanhempia siitä, että lasta kannattaa auttaa kertomaan median he-

rättämistä tunteista ja ajatuksista. Kun aikuiset huomioivat lapsen ajatuksia, heidän on helpompi tukea lasta pelottavissa tilanteissa tai antaa hänelle tutustuttavaksi lapselle sopivia ja häntä kiinnostavia, monipuolisia mediasisältöjä.

Varhaiskasvatuksen ammattilaisten ja vanhempien vuoropuhelu helpottaa siis paitsi yhdessä sovittavien mediankäytön sääntöjen luomista ja noudattamista, myös lapsen mediamaailman ymmärtämistä osana hänen arkeaan ja kasvuaan.

Kasvattajan panostus yhteisiin mediahetkiin lapsen kanssa edesauttaa median mielekästä hyödyntämistä, viihtymistä ja oppimista. Yhteisellä mediatekemisellä kasvattajan on mahdollista tavoitella lapsen mielen liikkeitä ja median tuottamia tunteita ja kokemuksia. Näin saadaan eväitä lapsilähtöiseen mediakasvatukseen.

Lukuvinkkejä

- ▶ Yhteistyöstä kodin kanssa voi lukea lisää Media varhaiskasvatuksessa -oppaan sivulta 17. www.mll.fi/media_varhaiskasvatuksessa
- ▶ Esimerkki päiväkodin vanhempainillasta löytyy Mediatyökaluja varhaiskasvatukseen -oppaasta sivulta 25 alkaen. www.mll.fi/mediatyokaluja_varhaiskasvatukseen
- ▶ Tukea lapsen kokemusten huomioimiseen ja tunnetilojen käsittelyyn löytyy Mielenlukutaitoa-oppaasta sivuilta 16 ja 38–40. www.mll.fi/mielenlukutaitoa

Tukea kasvattajien ja kotien mediakasvatukseen

Vanhempainnetin Lapset ja media -osio

MLL:n Vanhempainnetti tarjoaa tietoa ja tukea vanhemmille ja perheille mediaan liittyvissä kysymyksissä sekä vinkkejä kotien mediakasvatukseen. Sivustolta löytyy myös tietoa lasten mediankäytöstä eri ikävaiheissa.

www.mll.fi/lapsetjamedia

Kouluttaja vanhempainiltaan

MLL koordinoi valtakunnallista nuorisotyön kouluttajaverkostoa, joka järjestää mediakasvatustilaisuuksia oppilaille, vanhemmille ja ammattilaisille eri puolilla Suomea. Mediakasvatuskoulutuksia voi tiedustella MLL:n nettisivuilta löytyvällä lomakkeella.

www.mll.fi/tilaakouluttaja

Vanhempainpuhelin

Jos perheen mediankäyttö askarruttaa, voit soittaa maksuttomaan Vanhempainpuhelimeen, kirjoittaa nettikirjeen ja keskustella chatissa. Puheluihin ja viesteihin vastaavat MLL:n koulutetut vapaaehtoiset päivystäjät luottamuksellisesti.

Vanhempainpuhelin

0800 922 77

ma 10–13 ja 17–20

ti 10–13 ja 17–20

ke 10–13

to 14–20

Vanhempainnetin chat päivystää maanantaisin ja tiistaisin klo 10–13 mikäli Vanhempainpuhelimien päivystäjiä on vapaana.

Vanhempainnetin nettikirjepalveluun voi kirjoittaa milloin tahansa.

www.mll.fi/vanhempainpuhelin

Kirjallisuutta ja lähteitä

Alper, Meryl (2015) Developmentally Appropriate New Media Literacies: Supporting cultural competencies and social skills in early childhood education. *Journal of Early Childhood Literacy*. Vol 12 (2), 175–196.

Durlak, Joseph A., Domitrovitch, Celene E., Weissberg, Roger P. & Gullotta, Thomas. P. (toim.) *Handbook of Social and Emotional Learning*. New York: The Guilford Press.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2016:1. Tampere: Opetushallitus. http://www.oph.fi/download/163781_esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Huhtanen, Emmi (toim.) *Lasten mediamaailma pähkinänkuoressa*.

Mediakasvatusseuran julkaisuja 5/2016. <http://www.mediakasvatus.fi/wp-content/uploads/2016/12/Lasten-mediamaailma-pahkinankuoressa.pdf>

Hyvä medialukutaito. Suuntaviivat 2013–2016 (2013) Opetus- ja kulttuuriministeriö. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2013/liitteet/OKM11.pdf?lang=fi>

Ikonen, Kaisa, Innanen, Kaisa & Tikkinen, Siinamari (2015) *Lukuinto-opas. Lukumotivaatiota ja monilukutaitoa koulun ja kirjaston yhteistyönä*. Oulun yliopisto. http://www.lukuinto.fi/media/materiaalit/lukuinto_opas.pdf

Kalland, M. J. (2017) *Mentalisaatiokyky vanhemmuudessa*. Teoksessa: *Mentalisaatio - teoriasta käytäntöön*. Laitinen, I. & Ollikainen, S. (toim.). Helsinki: Therapie-säätiö, 131-150.

Kovanen, Marjo & työryhmä (2013) *Elokuvakasvatuksen opas*. Nemo.

Kotilainen, Sirkku (toim.) *Suhteissa mediaan*. 2009. Jyväskylä: Nykyykulttuurin tutkimuskeskus, Jyväskylän yliopisto.

Kupiainen, Reijo (2007) *Pienten lasten medialukutaito*. Teoksessa Pentikäinen, Leena, Ruhala, Anu & Niinistö, Hanna (toim.) *Mediametkaa, osa 2. Kasvattajan matkaopas lasten mediamaailmaan*. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka, 15–22.

Kupiainen, Reijo (2016). *Monilukutaidon pedagogiikka ja sosiaalinen diversiteetti*. Teoksessa Leino, Kaisa ja Kallionpää, Outi. *Monilukutaitoa digiaikaan – lukemisen ja kirjoittamisen uudet haasteet ja mahdollisuudet. Äidinkielen opettajain liiton vuosikirja 2016*, 27-34.

Kupiainen, Reijo, Kulju, Pirjo & Mäkinen, Marita (2015) *Mikä monilukutaito?* Teoksessa Tapani Kaartinen (toim.) *Monilukutaito – kaikki kaikessa*. Tampereen yliopiston normaalikoulu: Tampereen yliopisto, 13-24. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201510082343>

Kupiainen, Reijo & Sintonen, Sara (2009) *Medialukutaidot, osallisuus, mediakasvatus*. Gaudeamus, Helsinki University Press.

Laaksonen, Vilja & Repo, Laura (2017) *Kaveritaitoja. Tietoa ja harjoituksia toimivan ryhmän rakentamiseen varhaiskasvatuksessa*. Folkhälsans förbund.

Lahikainen, Anja Riitta, Mälkiä, Tiina & Repo, Katja (toim.) (2015) *Media lapsiperheessä. Vastapaino*. Liuska, Kirsi & Turunen, Tiina. Häijyherneitä ja lempeyslientä. *Opas lasten ristiriitatilanteiden ehkäisyyn*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Marsh, Jackie A. (2016) *The digital literacy skills and competences of children of pre-school age*. *Media Education: Studi, Ricerche, Buone Practice*, 7 (2). pp. 197-214.

Maybin, J. & Woodhead, M. (2003) *Socializing Children* teoksessa Maybin, J. & Woodhead, M. (eds.) *Childhoods In Context*, Chichester, Wiley.

Merilampi, Ritva-Sini (2014) *Mediakasvatuksen perusteet*. Helsinki. Avain.

Mertala, Pekka (2016) Fun and games - Finnish children's ideas for the use of digital media in preschool Nordic Journal of Digital Literacy. Vol. 10, (4). 207–226. https://www.idunn.no/file/pdf/66919155/fun_and_games_-_finnish_childrens_ideas_for_the_use_of_dig.pdf

Mertala, Pekka (2017). Wonder children and victimizing parents – preservice early childhood teachers' beliefs about children and technology at home. Early Child Development and Care.

Mertala, Pekka & Salomaa, Saara (2016) Kasvatuskeskeinen näkökulma mediakasvatukseen. Teoksessa Leo Pekkala, Saara Salomaa & Sanna Spišák (toim.) Monimuotoinen mediakasvatus. Kansallinen audiovisuaalinen instituutti, 155–174. http://www.mediataitokoulu.fi/monimuotoinen_mediakasvatus.pdf

Mulari, Heta (toim.) (2016) Solmukohtia. Näkökulmia lasten mediakulttuurien tutkimusmenetelmiin ja mediakasvatukseen. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, julkaisu 183. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/solmukohtia.pdf>

Mulari, Heta, Valkonen, Satu & Salomaa, Saara (2016) Lopuksi: yhteenvetoa ja tulevaisuuden teemoja. Teoksessa Solmukohtia: Näkökulmia lasten mediakulttuurien tutkimusmenetelmiin ja mediakasvatukseen. Mulari, Heta. (toim.). Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 145-153.

Palsa, Lauri (2016) Käsitteellisestä hajanaisuudesta medialukutaitojen moninaisuuteen. Teoksessa Leo Pekkala, Saara Salomaa & Sanna Spisak (toim.) Monimuotoinen mediakasvatus. Kansallinen audiovisuaalinen instituutti, 36–52. http://www.mediataitokoulu.fi/monimuotoinen_mediakasvatus.pdf

Pekkala, Leo, Salomaa, Saara & Spišák, Sanna (toim.) (2016) Monimuotoinen mediakasvatus. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin julkaisu 1/2016. http://www.mediataitokoulu.fi/monimuotoinen_mediakasvatus.pdf

Pääjärvi, Saara (Salomaa) & Sommers-Piironen, Johanna (2013) Mediakasvatus kuuluu kuvaan varhaiskasvatuksessa. Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskus MEKU. <http://www.mediataitokoulu.fi/kuuluukuvaan.pdf>

Salomaa, Saara (2016) Mediakasvatustietoisuuden jäsentäminen varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tiedelehti. Journal of Early Childhood Education Research Vol. 5 No. 1 2016, 136–161. Vol. 5 (1), 136–161. <http://jecer.org/wp-content/uploads/2016/06/Salomaa-issue5-1.pdf>

Sintonen, Sara, Ohls, Olli, Kumpulainen, Kristiina & Lipponen, Lasse (2015) Mobiilioppiminen ja leikkivä lapsi. Helsingin yliopisto, Opettajankoulutuslaitos, PLC. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/154779/Mobiilioppiminen_ja_leikkiva_lapsi.pdf?sequence=1

Valkonen, Satu (2016) Lapset oman mediakulttuurinsa kuvaajina haastattelututkimuksessa. Teoksessa Heta Mulari (toim.) Solmukohtia: Näkökulmia lasten mediakulttuureihin ja mediakasvatukseen. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisu 183, 55–78. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/solmukohtia.pdf>

Valkonen, Satu (2012) Television merkitys lasten arjessa. Tampere: Tampere University Press. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66927/978-951-44-8834-4.pdf?sequence=1>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Määräykset ja ohjeet 2016:17. Tampere: Opetushallitus. http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Willett, Rebekah, Robinson, Muriel & Marsh, Jackie (2009) Play, Creativity and Digital Cultures. New York/London: Routledge.

Tutustu ja hyödynnä

Aparaattisaari on pelinomainen tarina, jonka avulla lasten kanssa tutustutaan erilaisiin medialaitteisiin ja sisältöihin. www.aparaattisaari.fi

Digivaka-sivusto. Oulun yliopiston varhaiskasvatuksen tutkinto-ohjelman opiskelijoiden tuottamaa ja kokoamaa materiaalia digitaalisten medioiden ja teknologioiden käsittelyyn. <https://digivaka.wordpress.com>

Herkkien korvien tehtäväkortit äänten maailman tutustumiseen monilukutaitoa kehittäen. Sara Sintonen & Emilia Erfving. <http://herkatkorvat.tumblr.com/>

Kahdeksan kysymystä lasten mediankäytöstä -esite. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. www.mll.fi/kahdeksan_kysymysta_lapsen_mediankaytosta

Kaikki kuvaa EDU -sivusto ja verkkomateriaali videotyöskentelyn harjoitteluun. <http://kaikkikuvaa.fi/edu>

Kamerakynän pedagogiikka. Menetelmä videokameran käyttämiseen kynän kaltaisena monipuolisena ja helppona oppimisen välineenä. Ismo Kiesiläinen. www.mystinenportaali.com/mediakasvatus/kamerakyna.html

Koulukinon valmiit oppimateriaalit ja elokuvavalikoima tarjoavat ideoita myös pienten lasten mediakasvatukseen. www.koulukino.fi/oppimateriaalit. Ohjeita elokuvanäytöksen järjestämiseen ja ryhmälle sopivan elokuvan valitsemiseen. www.koulukino.fi/miten-toimia

Kopiraitti -sivusto tarjoaa tietoa tekijänoikeuksista. Kopiosto ry. <http://kopiraitti.fi>

Kummioppilastoiminnan opas. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. <https://dzmdrerwnq2zx.cloudfront.net/prod/2017/06/30141806/Kummioppilastoiminnan-opas.pdf>

Käsityökoulu Robotin oppaasta löytyy ohjelmointiaiheisia leikkejä, sekä tietokoneella että ilman. www.kasityokouluroboti.fi/wp-content/uploads/2017/02/robo2_netiversio_2017_01_28.pdf

Lapset ja media -opas. Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. www.kavi.fi/lapsetjamedia

Media meidän perheessä -esite. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. www.mll.fi/media_meidan_perheessa

Media varhaiskasvatuksessa – Tukea tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseen -opas. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. www.mll.fi/media_varhaiskasvatuksessa

Mediakartan tuntijat. Tunteita ja mediaa käsittelevä materiaali mediakasvatukseen. Kansallinen audiovisuaalinen instituutti, Mediataitokoulu.fi. www.mediataitokoulu.fi/images/mediakartantuntijat_alle8v.pdf

Mediahyrrä. Mediakasvatusideoita. päiväkoteihin, kerhoihin ja alakouluun. Mediakasvatusseura. <http://mediahyrra.mediakasvatus.fi/>

Mediataide kasvattaa -sivustolta erilaisia tehtäviä eri-ikäisten lasten kanssa tehtäväksi. AV-arkki. <http://mediataidekasvattaa.fi>

Mediatyökaluja varhaiskasvatukseen. Toimintavinkkejä sosiaalisten taitojen harjoitteluun ja kasvatuskumppanuuden tukemiseen. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. www.mll.fi/mediatyokaluja_varhaiskasvatukseen

Meriseikkailu on leikillinen ja pelillinen kokonaisuus, joka tukee esikouluikäisten lasten osallisuutta ja yhteistoiminnallisuutta. <https://oivalluksiaeskarista.files.wordpress.com/2016/01/meriseikkailu.pdf>

Mielenlukutaitoa. Opas turvallisen päiväkotiryhmän rakentamiseen. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. www.mll.fi/mielenlukutaitoa

Monilukutaitoa Opitaan Ilolla (MOI) -kehittämishjelma, Helsingin yliopisto. Lasten monilukutaitoa edistävä ohjelman sivusto materiaaleineen. www.monilukutaito.com

Neuvola lapsiperheen mediakasvatuksen tukena. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. www.mll.fi/neuvola_lapsiperheen_mediakasvatuksen_tukena

Okariino – elämyksellinen mediapuisto 3–6-vuotiaille. Kirjastot.fi. www.okariino.fi/#center

Pelikasvattajan käsikirja. Harviainen, J. Tuomas, Meriläinen, Mikko & Tossavainen, Tommi. www.pelipaiva.fi/pelikasvattajankasikirja.pdf

100 Oivallusta mediareppuun -materiaalikooste. Helsingin varhaiskasvatusviraston Oivalluksia eskarista! – monilukutaitoa ja mobiilia oppimista edistämässä ja Oivalluksia varhaiskasvatukseen! -hankkeiden tuottamia toimintaideoita.

<https://oivalluksiaeskarista.wordpress.com/pedagogisia-ideoita/100-oivallusta-mediareppuun>

Sävyisästi yhdessä -materiaali vuorovaikutuksen ja mediailmaisuuden harjoitteluun ja toiminnalliseen tutkimiseen. Mannerheimin Lastensuojeluliitto & Oivalluksia eskarista! -hanke, Helsingin kaupungin varhaiskasvatusvirasto. www.mll.fi/savyisastiyhdessa

Tietoa tekijänoikeuksista opetustyössä. IPR University Center. <https://operight.fi>

Tunne-etsivät – peli tunteiden tunnistamiseen. Opetushallitus & Oodles Solutions Oy. www.edu.fi/verkko_oppimateriaalit/tunne_etsivat

Tunnekortit varhaiskasvatukseen Suomen Mielenterveysseuralta. www.mielenterveysseura.fi/fi/julisteet-ja-kortit/tunnekortit-varhaiskasvatukseen

Mediakasvattajille hyödyllisiä sivustoja

www.mll.fi/mediakasvatus

www.mll.fi/lapsetjamedia

www.mediakasvatus.fi

www.mediataitokoulu.fi

www.media-avain.fi

www.mediametka.fi

www.kirjastot.fi/mediakasvatus

www.koulukino.fi

www.kelaamo.fi

www.pelikasvatus.fi

www.pelitaito.fi

<https://oivalluksiaeskarista.wordpress.com>

Muistiinpanoja

A series of horizontal dashed lines for taking notes.

Opas tukee varhaiskasvattajia ja työyhteisöjä mediakasvatuksessa, lasten mediakulttuurin kohtaamisessa ja osallisuuden vahvistamisessa. Oppaassa on runsaasti varhaiskasvatussuunnitelman perusteita huomioivia vinkkejä ja käytännöllisiä mediakasvatusharjoituksia lasten tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukemiseen.

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Opetus- ja
kulttuuriministeriö